

ROZWÓJ WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO
RÓŻNICE REGIONALNE I PODREGIONALNE

WYBRANE ASPEKTY ROZWOJU GOSPODARCZEGO
WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO

MAREK PIOTROWSKI

Seria ROZWÓJ WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO. RÓŻNICE REGIONALNE I PODREGIONALNE prezentuje analizy pomocnicze i dokumenty robocze wykonane w związku z pracami badawczymi prowadzonymi w ramach projektu „Zrównoważony rozwój województwa mazowieckiego w nowym układzie jednostek NUTS2 i NUTS3. Poziom metropolitalny, regionalny i podregionalny”.

Projekt był realizowany w latach 2019-2020 przez Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego, Szkołę Główną Handlową oraz Politechnikę Warszawską i finansowany przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju.

ISBN 978-83-967581-5-6

DOI 10.32062/20230403

Politechnika Warszawska
Centrum Zarządzania Innowacjami i Transferem Technologii
Warszawa, 2023

SPIS TREŚCI

WYBRANE ASPEKTY ROZWOJU GOSPODARCZEGO WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO	4
1. ZRÓŻNICOWANIE POZIOMU ROZWOJU REGIONALNEGO- ASPEKT TEORETYCZNY I EMPIRYCZNY	4
2. DYSPROPORCJE W POZIOMIE ROZWOJU GOSPODARCZEGO WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO	8
3. STRUKTURA GOSPODARCZA WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO- ANALIZA WYBRANYCH WSKAŹNIKÓW	16
4. PRZEDSIĘBIORSTWA W WOJEWÓDZTWIE MAZOWIECKIM	20
5. AKTYWNOŚĆ EKONOMICZNA LUDNOŚCI WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO.....	25
O AUTORZE	32

WYBRANE ASPEKTY ROZWOJU GOSPODARCZEGO WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO

MAREK PIOTROWSKI¹

Rozdział prezentuje kwestie ekonomiczno-gospodarcze w perspektywie rozwoju województwa mazowieckiego. W początkowej jego części przedstawiono różne ujęcia teoretyczne związane z rozwojem regionalnym, aby następnie przejść do treści związanych z województwem mazowieckim. Zaakcentowano zróżnicowanie przestrzenne województwa i jego poszczególnych obszarów pod względem ekonomiczno-gospodarczym (ze szczególnym uwzględnieniem podziału NUTS2/NUTS3). Posługując się różnymi wskaźnikami (np. PKB czy WDB w różnych wariantach) dokonano stosownych analiz. Zaprezentowano strukturę województwa pod względem rodzajów działalności gospodarczej i zatrudnienia. Kolejnym elementem rozważań była kwestia działających na terenie województwa mazowieckiego przedsiębiorstw i osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą a także elementy dotyczące aktywności ekonomicznej mieszkańców.

1. ZRÓŻNICOWANIE POZIOMU ROZWOJU REGIONALNEGO- ASPEKT TEORETYCZNY I EMPIRYCZNY

W naukach ekonomicznych, zmiany zachodzące w gospodarce postrzega się z perspektywy wzrostu oraz rozwoju gospodarczego. Pierwsza kategoria dotyczy zmian ilościowych i jest często sprowadzana do wzrostu wartości produktu krajowego brutto. Rozwój, oprócz aspektu ilościowego, dotyczy również zmian o charakterze jakościowym, obejmujących strukturę gospodarczą i prowadzących do poprawy jakości życia mieszkańców danego obszaru (Bartkowiak, 2003). W literaturze przedmiotu akcentuje się, że „w wyniku rozwoju gospodarczego dokonują się przemiany o charakterze długofalowym, obejmujące nie tylko wzrost poziomu produkcji i zatrudnienia czy zwiększenie napływu inwestycji, ale także przemiany dotyczące organizacji społeczeństw, podniesienia poziomu życia ludności oraz zwiększenia bezpieczeństwa publicznego i socjalnego” (Kuciński, 2009, s. 320; Kurek, 2010, s. 87).

Poprawne zrozumienie pojęcia rozwoju regionalnego wymaga wyjścia od definicji pojęcia rozwoju regionu. Przedmiotem rozważań jest w tym ujęciu region, jako wyodrębniona jednostka posiadająca określony kapitał, zasoby i wchodząca w interakcje z szeroko rozumianym otoczeniem. Rozwój regionalny to zmiany zachodzące w szerszym układzie, jakim jest kraj, jednak w jego dekompozycji regionalnej (Gorzela, 1989). Oczywiście jest, że zagadnienia te uzupełniają się i trudno wyobrazić sobie badanie zjawiska rozwoju regionalnego bez uwzględnienia czynników i uwarunkowań wpływających na rozwój regionów.

¹ Wydział Nauk Ekonomicznych, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie.

Rozwój regionalny jest niewątpliwie zjawiskiem złożonym, co wynika wprost z wielości jego determinant, jak i liczebności podmiotów w nim uczestniczących (Gorzela, 2009; Kot, 2008; Nazarczuk, 2013). Podobnie jak w przypadku zagadnienia rozwoju gospodarczego, rozwój regionalny obejmuje zmiany o charakterze ilościowym oraz jakościowym. W literaturze przedmiotu wskazuje się, że są to między innymi zmiany w zakresie wzrostu gospodarczego, wzrostu zatrudnienia, dobrobytu, jakości życia, atrakcyjności inwestycyjnej, integracji regionalnej, zmian struktury gospodarczej, wzrostu innowacyjności, ekorozwoju, rozwoju usług społecznych i kapitału ludzkiego (Oleksiuk, 2009). Wskazuje się, że rozwój regionalny jest w pewnym sensie produktem wzrostu i rozwoju gospodarczego (Nazarczuk, 2013).

W koncepcjach teoretycznych rozwoju regionalnego główny nacisk kładzie się na próbę określenia mechanizmu rozwoju regionalnego oraz identyfikację czynników rozwoju najbardziej adekwatnych do konkretnej sytuacji gospodarczej (Churski, 2005; 2008). W literaturze przedmiotu nie brakuje interesujących przeglądów głównych koncepcji teoretycznych rozwoju regionalnego. Większość ujęć teoretycznych można sklasyfikować według kryterium przynależności do nurtu neoklasycznego oraz nurtu neokeynesowskiego (Churski, 2008; Gałązka 2017; 2013).

Z perspektywy niniejszego opracowania, niezwykle istotne wydaje się być przytoczenie klasyfikacji teorii rozwoju regionalnego uwzględniającej szczególnie aspekt zróżnicowań rozwojowych. W tym kontekście najwłaściwszy wydaje się funkcjonujący w literaturze dychotomiczny podział na teorie, w których różnice pomiędzy regionami traktowane są jako zakłócenie procesu rozwoju oraz te, w których międzyregionalne różnice są nieuniknione, gdyż wynikają z naturalnych cech samego rozwoju społeczno-ekonomicznego (Gorzela, 1989; Dyjach, 2013). Podział teorii rozwoju regionalnego uwzględniający charakter procesów rozwojowych zaprezentowano w tabeli 1.

Tabela 1. Wybrane teorie rozwoju regionalnego

Charakter rozwoju	Grupa teorii	Teorie
Rozwój zrównoważony	Neoklasyka	Neoklasyczny model podstawowy
		Teoria korzyści komparatywnych
		Teoria proporcjonalności czynników produkcji
	Model keynesowski	Keynesowski model podstawowy
		Teoria bazy ekonomicznej
	Modele fazowe	Model fazowy Rostowa
		Cykle Kondratiewa
		Teoria „cyklu życia” produktu
	Rozwój niezrównoważony	Rozwój „od góry”
Bieguny wzrostu		Polaryzacja sektorowa
		Polaryzacja regionalna
		Polaryzacja sektorowa i regionalna
Teoria centrum i peryferii		Teoria centrum i peryferii
Rozwój „od dołu”		
Teoria potrzeb podstawowych		
Teoria rozwoju autocentrycznego i selektywnej separacji		

Rozwój niezrównoważony	Teoria niezależnego rozwoju regionalnego
	Teoria wykorzystania potencjału endogenicznego

Źródło: (Dyjach, 2013).

Punktem wspólnym teorii odwołujących się do ścieżki rozwoju zrównoważonego jest przekonanie o tym, że równowaga jest naturalnym stanem każdej gospodarki. Różnice pomiędzy poszczególnymi ujęciami teoretycznymi skupiają się głównie wokół sposobów osiągnięcia tego stanu.

Teorie wywodzące się z ekonomii neoklasycznej sprowadzają się przede wszystkim do przekonania o doskonałej konkurencji rynkowej, pełnej mobilności kapitału i pracy oraz stałych zysków z produkcji dóbr. Zgodnie z założeniami tego ujęcia, mechanizm rynkowy determinuje przesunięcia czynników produkcji, co w konsekwencji prowadzi do niwelowania dysproporcji w poziomie rozwoju poszczególnych obszarów geograficznych (Dyjach, 2013).

Teoria korzyści komparatywnych skupia swoje założenia głównie na mobilności towarów a nie czynników produkcji oraz specyfice poszczególnych krajów i regionów, która uzasadnia wąską specjalizację w dziedzinie produkcji oraz wysoki poziom otwarcia na handel międzynarodowy i międzyregionalny (Strzelecki, 2008).

Koncepcja proporcjonalności czynników produkcji to kolejne ujęcie teoretyczne promujące specjalizację regionalną. Kluczową determinantą wyboru optymalnego modelu produkcji jest w tym przypadku wielkość zasobów pracy i pozostającego w dyspozycji kapitału. Ten czynnik uzasadnia specjalizację w zakresie produkcji pracochłonnych lub pracooszczędnych i jednocześnie kapitałochłonnych dóbr (Strzelecki, 2008).

W opozycji do modeli neoklasycznych, teorie opracowane przez J.M. Keynesa i jego następców bazują na braku wiary w skuteczność mechanizmu rynkowego a co za tym idzie konieczności podejmowania interwencji. Ograniczona skuteczność mechanizmu rynkowego wynika wprost z przekonania o tym, że najczęściej występującą w gospodarce sytuacją jest stan niepełnego wykorzystania czynników produkcji (Stackelberg i Hahne, 1998).

Do teorii opartych na ścieżce rozwoju zrównoważonego zalicza się również modele fazowe, w których to zakłada się, że proces rozwoju społeczno-gospodarczego poszczególnych regionów nie jest jednorodny i przebiega fazami. Zgodnie z tymi ujęciami, kluczowym wyzwaniem dla poszczególnych regionów jest znalezienie się w jak najlepszym miejscu

w cyklu życiowym produktu (Dyjach, 2013). Jest to możliwe wyłącznie w przypadku wysokiego poziomu rozwoju technologicznego regionu.

Teorie oparte na ścieżce rozwoju niezrównoważonego klasyfikuje się według kryterium rozwoju zachodzącego „od góry” oraz „od dołu”. Pierwsza grupa teorii reprezentowana jest przez koncepcje polaryzacyjne, których głównym założeniem jest nierównomierność przestrzenna tempa zachodzenia różnego rodzaju procesów społeczno-gospodarczych. W tych ujęciach teoretycznych akcentuje się istnienie tzw. biegunów wzrostu, które z założenia pobudzają rozwój otaczających go obszarów peryferyjnych (Cambell, 1974; Nichols, 1969; Pięta, 2014; Grzeszczak, 1999).

Teorie rozwoju „od dołu” kładą natomiast nacisk na potencjał endogeniczny regionu. Drogą do rozwoju społeczno-gospodarczego jest w tym ujęciu skuteczne wykorzystanie wspomnianego potencjału. Koncepcje te podkreślają znaczenie oddolnych inicjatyw, przy jednoczesnym wsparciu ze strony bardziej rozwiniętych ośrodków (Dyjach, 2013; Korenik, 2011).

W literaturze przedmiotu dokonuje się agregacji oraz kategoryzacji czynników rozwoju regionalnego w oparciu o założenia różnych ujęć teoretycznych. J. M. Nazarczuk zaproponował podział determinant rozwoju regionalnego na czynniki endogeniczne, egzogeniczne oraz czynniki związane ze zdolnością wykorzystania szans w zmieniającym się makrootoczeniu. Do pierwszej kategorii zaliczył czynniki gospodarcze, kapitał ludzki i społeczny, czynniki infrastrukturalne, czynniki związane z ekosystemem, rozumiane przede wszystkim jako stan środowiska naturalnego oraz szeroko rozumianą przestrzeń. W kategorii czynników egzogenicznych znalazło się miejsce dla procesów globalizacyjnych oraz procesów związanych z integracją gospodarczą, stanem koniunktury gospodarczej, rodzajem realizowanej przez państwo polityki gospodarczej, konkurencyjnością sąsiednich regionów oraz napływem inwestycji zagranicznych i funduszy strukturalnych. Trzecia kategoria determinant objęła poziom elastyczności struktury gospodarki regionu, dostępność kapitału w regionie, rodzaj i charakter realizowanej na poziomie danego regionu polityki rozwoju, jakość posiadanej infrastruktury, czy też zdolność do absorpcji funduszy strukturalnych (Nazarczuk, 2013).

Należy mieć świadomość bardzo dużej złożoności czynników, które mogą pobudzać rozwój społeczno-gospodarczy poszczególnych regionów. Osiągnięcie pożądanego i optymalnego w danym momencie poziomu rozwoju wydaje się możliwe wyłącznie w przypadku wystąpienia odpowiedniego splotu czynników o różnym charakterze. Warto zaznaczyć ponadto, że tempo rozwoju nowych technologii oraz zdolność ich absorpcji przez poszczególne regiony i podregiony będzie w najbliższym czasie stanowiła jedną z kluczowych determinant ich rozwoju.

W przywołanym wcześniej opracowaniu, J.M. Nazarczuk zaproponował za W. Kosiedowskim klasyfikację głównych kategorii barier rozwoju regionalnego. Są nimi bariery o charakterze ekonomicznym związane przede wszystkim z brakami kapitału-środków finansowych jak i majątku rzeczowego, niewłaściwą strukturą gospodarki regionu oraz niepełnym wykorzystaniem zasobów pracy przejawiającym się niskim poziomem aktywności zawodowej. Kategoria barier społecznych obejmuje zdaniem przytoczonych autorów między innymi niekorzystne cechy demograficzne danej społeczności, niski poziom przedsiębiorczości, innowacyjności, niską jakość i kwalifikacje kapitału ludzkiego oraz niską wydajność pracy. Kolejnymi kategoriami barier rozwoju regionalnego są ograniczenia techniczne i technologiczne oraz bariery ekologiczne związane ze złym stanem środowiska naturalnego oraz brakiem zasobów naturalnych pozwalających na dynamiczny rozwój niektórych gałęzi gospodarki (Nazarczuk, 2013; Kosiedowski, 2001).

Przestrzenne zróżnicowanie poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego poszczególnych obszarów mają charakter obiektywny i wynikają między innymi ze zróżnicowań samej przestrzeni geograficznej (Kurek, 2010; Szymła, 2000). Należy podkreślić, że aspekt uwarunkowań oraz skali dysproporcji rozwojowych występujących pomiędzy różnymi regionami oraz w ich wnętrzu stanowi od lat jeden z popularniejszych nurtów

w światowych badaniach skupionych wokół zagadnienia rozwoju regionalnego i lokalnego (Baranov i in., 2015; Wu i Wang, 2008; Terliun, 2003; Ginevicius i Podvezko, 2009; Sobel i Hall, 2008). Zagadnienie to stanowi również istotny punkt zainteresowania polskich badaczy (Churski, 2014; Dziemianowicz, Szlachta i Szmigiel-Rawska, 2011; Smętkowski, 2010; Smętkowski, 2014; Gorzelak i Smętkowski, 2005; Smętkowski, Jałowiecki i Gorzelak, 2009).

2. DYSPROPORCJE W POZIOMIE ROZWOJU GOSPODARCZEGO WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO

Cechą charakterystyczną województwa mazowieckiego jest wyraźne przestrzenne zróżnicowanie poziomu rozwoju gospodarczego, między metropolitalnym centrum regionu a jego głównie rolniczymi peryferiami (Strzelecki, 2013a; 2013b). Dysproporcje te akcentowane były od wielu lat w licznych opracowaniach naukowych, analitycznych oraz dokumentach strategicznych. Podkreślano w nich między innymi, że „Warszawa wraz ze swoim obszarem metropolitalnym stanowi najsilniejszy obszar gospodarczy kraju, a dzięki szerokiej palecie możliwości rozwoju zawodowego i osobistego oraz oferowanym usługom, przyciąga najbardziej kreatywne jednostki. Potencjał rozwoju miasta jest magnesem dla inwestorów i przedsiębiorców, co powoduje koncentrację funkcji metropolitalnych przede wszystkim w Warszawie” (Strzelecki, 2015, s. 12).

Procesy dyfuzji impulsów rozwoju ze stolicy na pozostałe obszary województwa są ograniczone. Wśród najważniejszych determinant takiego stanu rzeczy podkreśla się znaczenie układu sieci osadniczej, rozwoju systemu transportowego skoncentrowanego w kierunku Warszawy oraz niskiej atrakcyjności inwestycyjnej i osiedleńczej obszarów z pozostałych części województwa (Strzelecki, 2015). Wśród głównych barier rozwoju województwa oraz jego poszczególnych podregionów akcentuje się natomiast znaczenie niewystarczającego poziomu specjalizacji gospodarek subregionalnych, relatywnie niskiego stopnia usieciowienia gospodarki, zacierania się funkcji społeczno-gospodarczych niektórych miejscowości, czy też niewystarczającego poziomu przedsiębiorczości mieszkańców obszaru pozametropolitalnego (Strzelecki, 2013a).

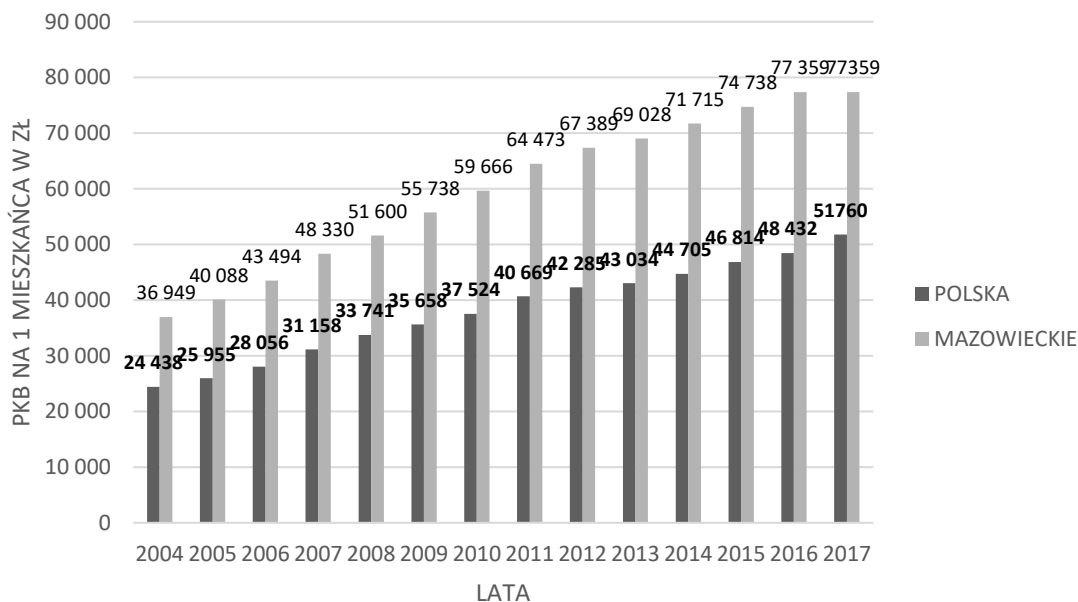
W niniejszym fragmencie opracowania przedstawiono wyniki analizy wybranych wskaźników charakteryzujących poziom rozwoju gospodarczego województwa mazowieckiego oraz jego wewnętrznego zróżnicowania na poziomie regionów oraz podregionów.

„W systemie rachunków regionalnych² dla każdego województwa zestawiane są rachunek produkcji i rachunek tworzenia dochodów według sektorów instytucjonalnych i rodzajów działalności oraz rachunek podziału pierwotnego dochodów i rachunek podziału wtórnego dochodów w sektorze gospodarstw domowych. Dla podregionów obliczane są: produkt krajowy brutto (PKB) i wartość dodana brutto (WDB)” (GUS, 2019a, s. 497). W niniejszym podrozdziale zaprezentowano i omówiono wartości dwóch przytoczonych wyżej wskaźników makroekonomicznych. Ich wybór był determinowany przede

² Dane GUS na temat rachunków regionalnych opracowane zostały zgodnie z zasadami „Europejskiego Systemu Rachunków 2010 (ESA 2010)” wprowadzonego rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 549/2013 z dnia 21 V 2013 r. w sprawie europejskiego systemu rachunków narodowych i regionalnych w Unii Europejskiej (Dz. Urz. UE L 174 z 26 VI 2013 r., z późniejszymi zmianami).

wszystkim ich agregacją na poziomie jednostek NUTS 3. „Produkt krajowy brutto przedstawia końcowy rezultat działalności wszystkich podmiotów gospodarki narodowej. Produkt krajowy brutto równa się sumie wartości dodanej brutto wytworzonej przez wszystkie krajowe jednostki instytucjonalne powiększonej o podatki od produktów i pomniejszonej o dotacje do produktów. PKB jest liczony w cenach rynkowych” (GUS, 2019a, s. 497). Na rysunku 4.1 zaprezentowano zestawienie wartości PKB per capita dla Polski oraz województwa mazowieckiego w latach 2004-2017.

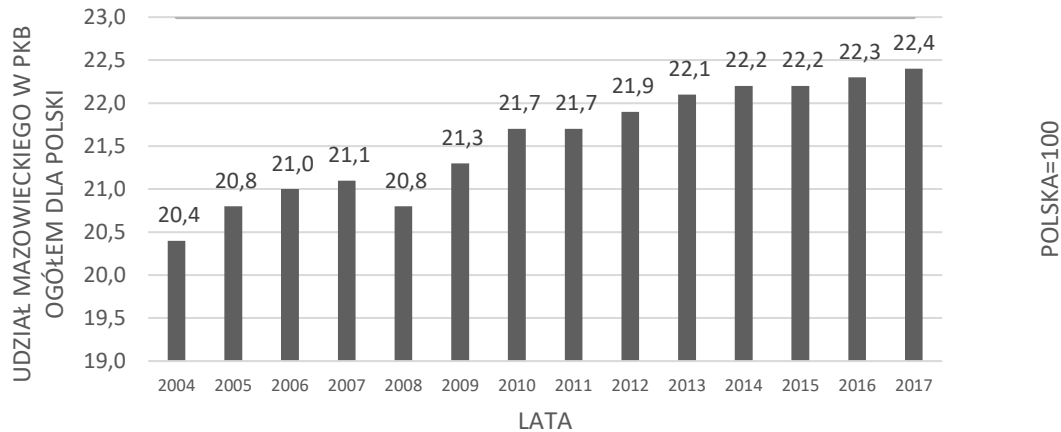
Rysunek 1. PKB per capita Polski i województwa mazowieckiego w latach 2004-2017

Źródło: Bank Danych Lokalnych.

W poddanym analizie przedziale czasowym można zaobserwować kilka wyraźnych tendencji. Jedną z nich jest utrzymujący się wzrost ogólnej wartości dóbr i usług wytwarzanych w Polsce, jak i województwie mazowieckim. Warty podkreślenia jest fakt, że wartość PKB per capita wzrosła w analizowanych latach ponad dwukrotnie, zarówno w przypadku całego kraju, jak i samego województwa mazowieckiego. W całym badanym okresie widać ponadto wyraźną dysproporcję wartości omawianego wskaźnika, która w 2017 r. wyniosła ponad 25 tys. złotych na korzyść województwa mazowieckiego. W celu zobrazowania potencjału gospodarczego województwa mazowieckiego, na rysunku 2 zaprezentowano jego udział w ogólnej wartości PKB wytwarzanego w Polsce.

Rysunek 2. Udział województwa mazowieckiego w PKB ogółem dla Polski w latach 2004-2017 (w %)

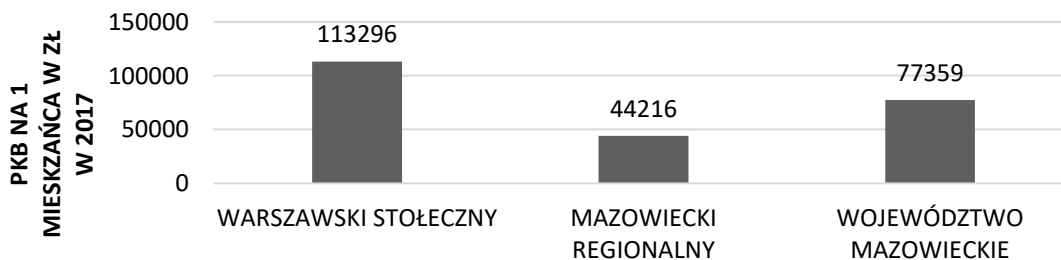

Źródło: Bank Danych Lokalnych.

Udział województwa mazowieckiego w PKB Polski stanowił w każdym z analizowanych lat ponad 20%. Warto zwrócić uwagę również na obserwowaną od 2008 r. tendencję wzrostową tego udziału, co dowodzi coraz wyraźniejszego umacniania się województwa mazowieckiego w roli gospodarczego lidera kraju.

Cechą charakterystyczną województwa mazowieckiego jest najwyższy w Polsce poziom rozwoju gospodarczego mierzony zarówno ogólną wartością PKB, jak również w przeliczeniu na jednego mieszkańca. W analizach potencjału gospodarczego Mazowsza, zwraca się uwagę na fakt, że obecność Warszawy przyczynia się z jednej strony do umacniania pozycji województwa, jako ekonomicznego lidera, z drugiej natomiast stanowi podstawową determinantę akcentowanych wcześniej wewnętrznych dysproporcji rozwojowych (Strzelecki, 2013b). Na rysunku 3 zaprezentowano wewnętrzne zróżnicowanie wartości PKB per capita województwa mazowieckiego.

Rysunek 3. PKB per capita w 2017 r. (zróżnicowanie wewnątrz województwa mazowieckiego według NUTS 2)

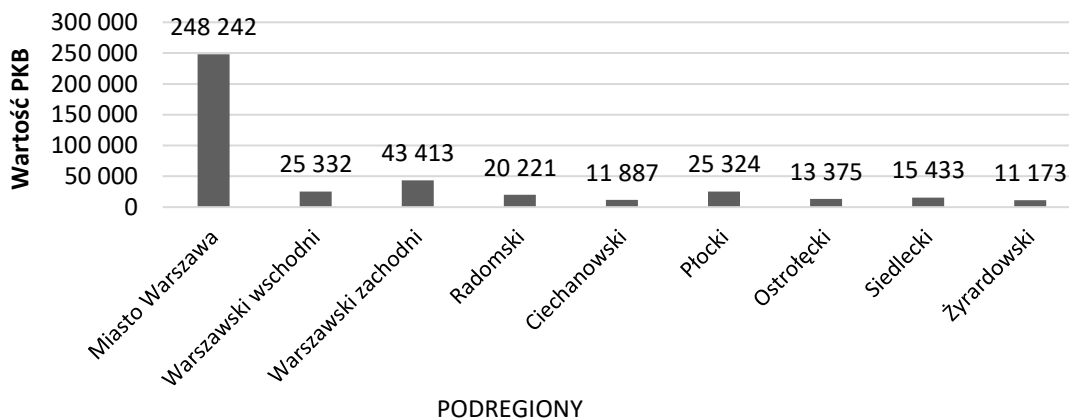

Źródło: Wstępne szacunki produktu krajowego brutto w przekroju regionów w 2017 r. (GUS, 2019a).

Analiza wartości PKB per capita województwa mazowieckiego przeprowadzona na poziomie NUTS 2 potwierdza wyraźne wewnętrzne zróżnicowanie potencjału gospodarczego jego dwóch regionów. Wartość PKB przypadająca na jednego mieszkańca regionu warszawskiego stołecznego była w 2017 r. ponad dwuipółkrotnie wyższa od wartości przypadającej na mieszkańca regionu mazowieckiego regionalnego. Na

rysunkach 4 i 5 zaprezentowano wyniki analizy wartości PKB dla poszczególnych podregionów Mazowsza.

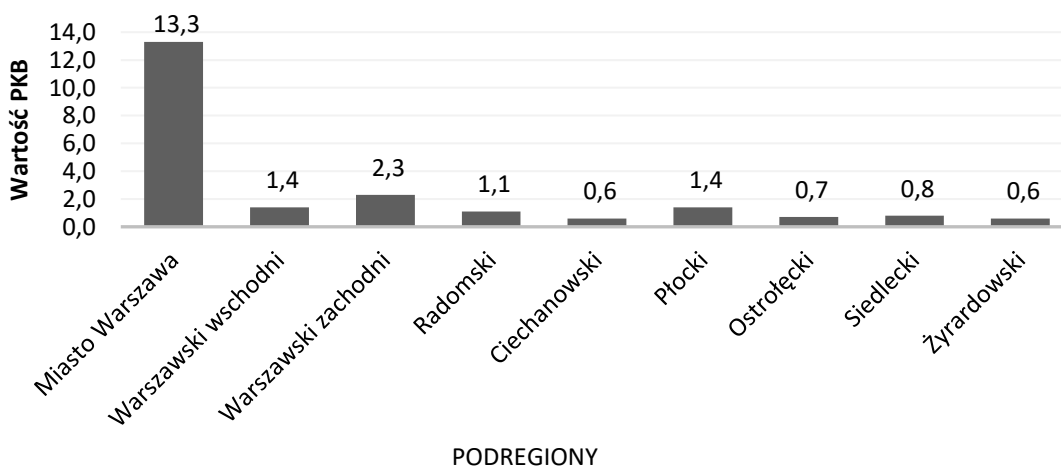
Rysunek 4. Produkt krajowy brutto ogółem w mln zł w podziale na podregiony województwa mazowieckiego w 2016 r.

Źródło: Bank Danych Lokalnych.

Wartość PKB wytworzonego w podregionie miasto Warszawa była w 2016 r. prawie sześciokrotnie wyższa niż w drugim co do wielkości produkcji podregionie warszawskim zachodnim i aż ponad 22-krotnie wyższa niż w podregionie żyrardowskim. Interesujące wydaje się ponadto odniesienie analizowanego wskaźnika do ogólnej wartości PKB wytworzonego w Polsce.

Rysunek 5. Produkt Krajowy Brutto ogółem (Polska = 100) w podziale na podregiony województwa mazowieckiego w 2016 r.

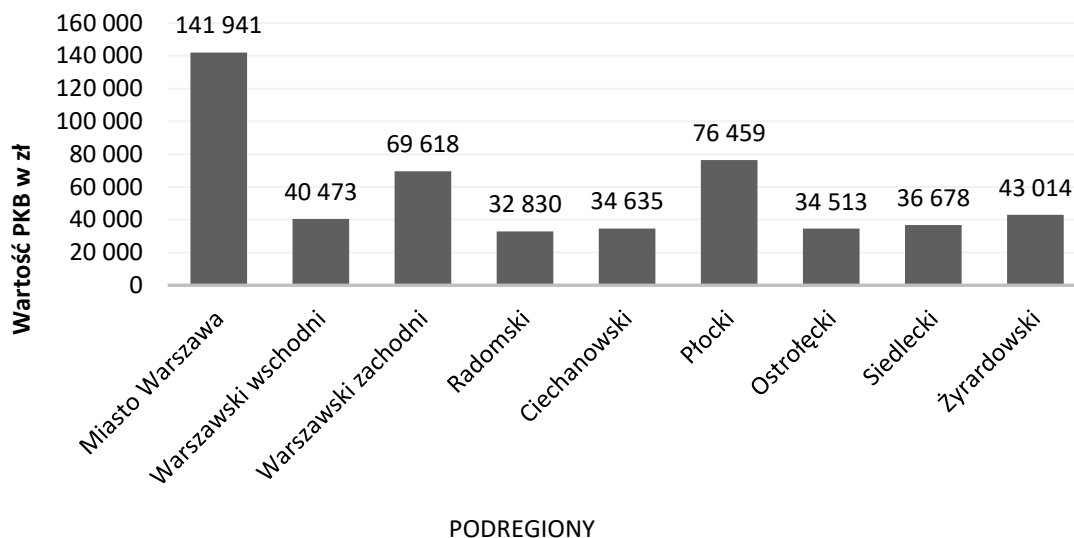

Źródło: Bank Danych Lokalnych.

Jak widać na 5 rysunku, suma wartości dóbr i usług wytworzonych w podregionach województwa mazowieckiego stanowiła w 2016 r. ponad 22% ogólnej wartości PKB w Polsce. Warto zaznaczyć, że Warszawa odpowiadała za prawie 60% ogólnej produkcji Mazowsza (por. Rys. 4) a jej udział w produkcji krajowej stanowił ponad 13%. Udział

pozostałych podregionów woj. mazowieckiego był w analizowanym roku nieporównywalnie niższy. Na rysunkach 6 i 7 zaprezentowano wartości PKB per capita ogółem oraz w odniesieniu do średniej wartości tego wskaźnika w Polsce.

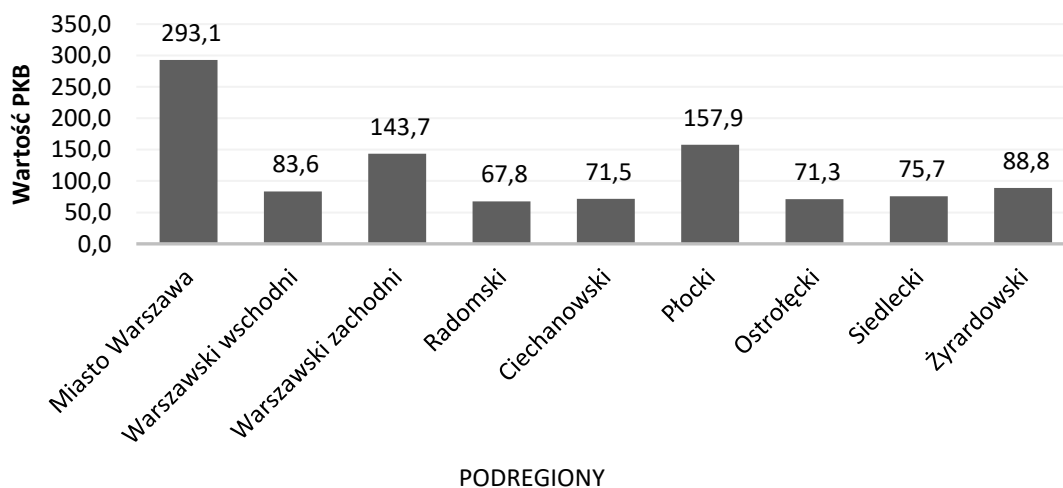
Rysunek 6. Produkt krajowy brutto w zł w przeliczeniu na 1 mieszkańca w podziale na podregiony województwa mazowieckiego w 2016 r.

Źródło: Bank Danych Lokalnych.

Wartość ogółu dóbr i usług wytworzonych w Warszawie w 2016 r. w przeliczeniu na jednego mieszkańca wyniosła nieco ponad 140 tys. zł. Relatywnie wysoką wartość zanotowano jeszcze ponadto w podregionie płockim oraz warszawskim zachodnim.

Rysunek 7. Produkt Krajowy Brutto na jednego mieszkańca (Polska=100) w podziale na podregiony województwa mazowieckiego w 2016 r.

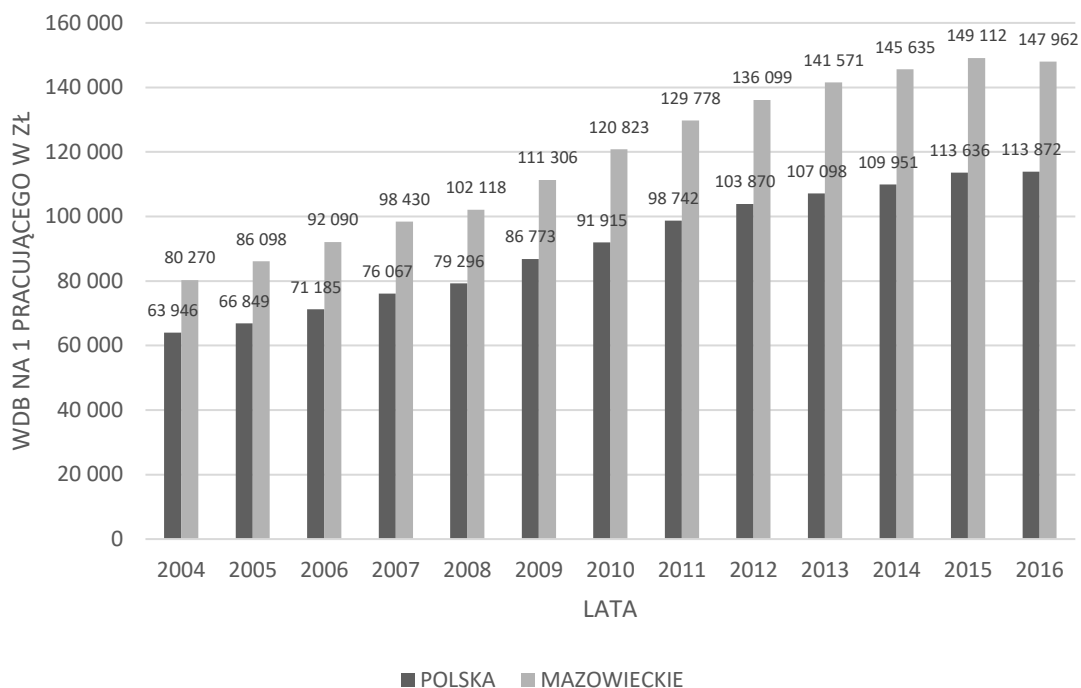

Źródło: Bank Danych Lokalnych.

Przytoczona wartość PKB per capita dla podregionu miasto Warszawa była w 2016 r. prawie trzykrotnie wyższa od średniej krajowej. Należy zauważyć jednak, że oprócz miasta Warszawa, tylko dwa wspomniane wcześniej podregiony (płocki i warszawski zachodni) mogły wylegitymować się wartością produkcji wyższą niż wartość PKB per capita dla Polski. Warto zwrócić uwagę również na fakt, że pozostałe podregiony odbiegają znacząco od krajowej wartości PKB per capita. Cztery z nich nie osiągnęły nawet poziomu 80% tej wartości (radomski, ostrołęcki, ciechanowski, siedlecki).

Kolejnym wskaźnikiem poddanym analizie była wartość dodana brutto (WDB). „Wskaźnik ten mierzy wartość nowo wytworzoną w wyniku działalności produkcyjnej krajowych jednostek instytucjonalnych. Wartość dodana brutto stanowi różnicę między produkcją globalną a zużyciem pośrednim, jest wyrażona w cenach bazowych” (GUS, 2019a, s. 497). Na rysunku 8 zaprezentowano zestawienie WDB przypadającej na jednego pracującego w województwie mazowieckim oraz w Polsce ogółem w latach 2004-2016.

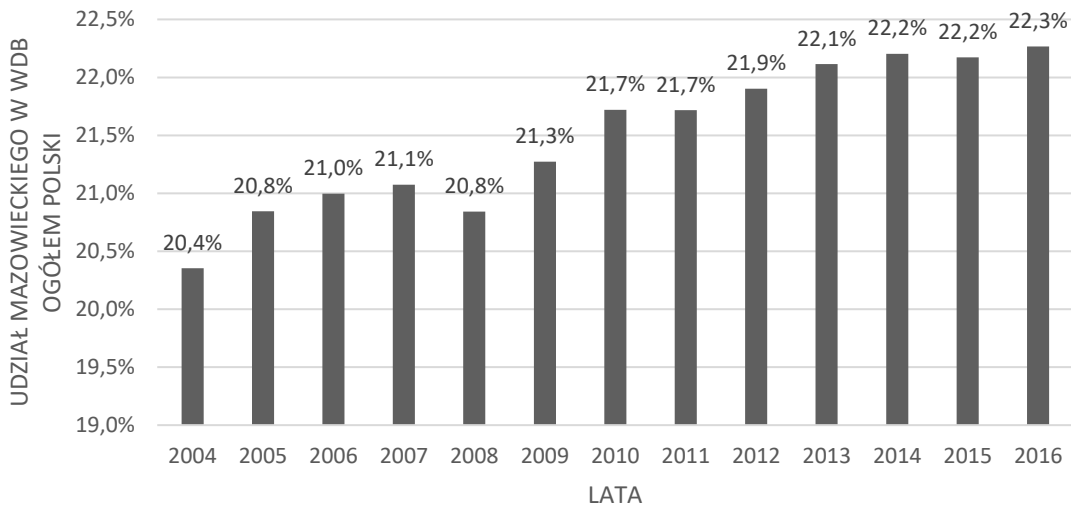
Rysunek 8. Wartość dodana brutto na 1 pracującego w Polsce oraz województwie mazowieckim w latach 2004-2016 (w zł)

Źródło: Bank Danych Lokalnych.

Podobnie jak w przypadku wartości PKB per capita, również WDB przypadająca na jednego pracującego była w województwie mazowieckim wyraźnie wyższa niż średnia wartość dla całego kraju. Należy zwrócić uwagę na fakt, że wspomniana dysproporcja w analizowanym przedziale czasowym pogłębiła się, a WDB na jednego pracującego w Polsce stanowiła w 2016 r. niespełna 77% wartości przypadającej na jednego pracującego w województwie mazowieckim. Na rysunku 9 przedstawiono udział województwa mazowieckiego w WDB ogółem Polski w latach 2004-2016.

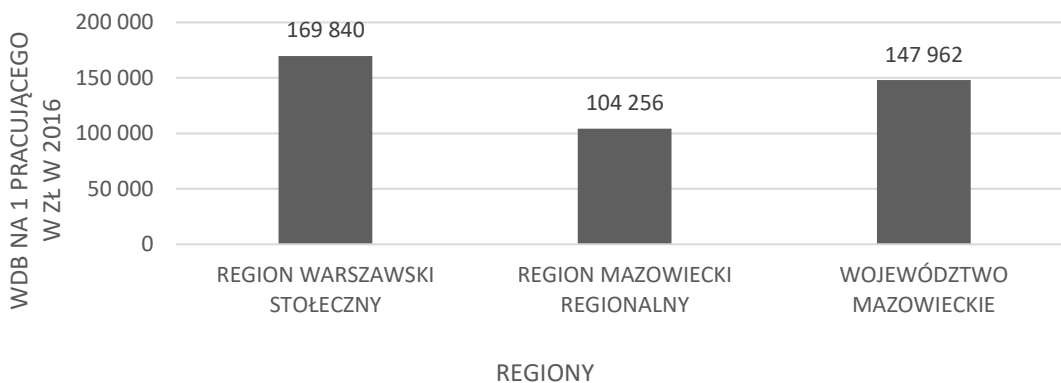
Rysunek 9. Udział województwa mazowieckiego w wartości dodanej brutto ogółem Polski w latach 2004-2016 (w %)

Źródło: Bank Danych Lokalnych.

W badanym okresie widać tendencję wzrostu udziału Mazowsza w ogólnej WDB kraju, z wyłączeniem 2008 r., w którym to systemy ekonomiczne większości krajów i regionów świata zaczęły odczuwać efekty ostatniego światowego kryzysu gospodarczego. WDB województwa mazowieckiego w ostatnich latach stanowiła ponad 22% ogólnej wartości krajowej. Wartość dodana brutto na jednego pracującego, podobnie jak analizowane wcześniej wskaźniki, różnicują się dość wyraźnie wewnątrz województwa mazowieckiego (por. Rysunek 10).

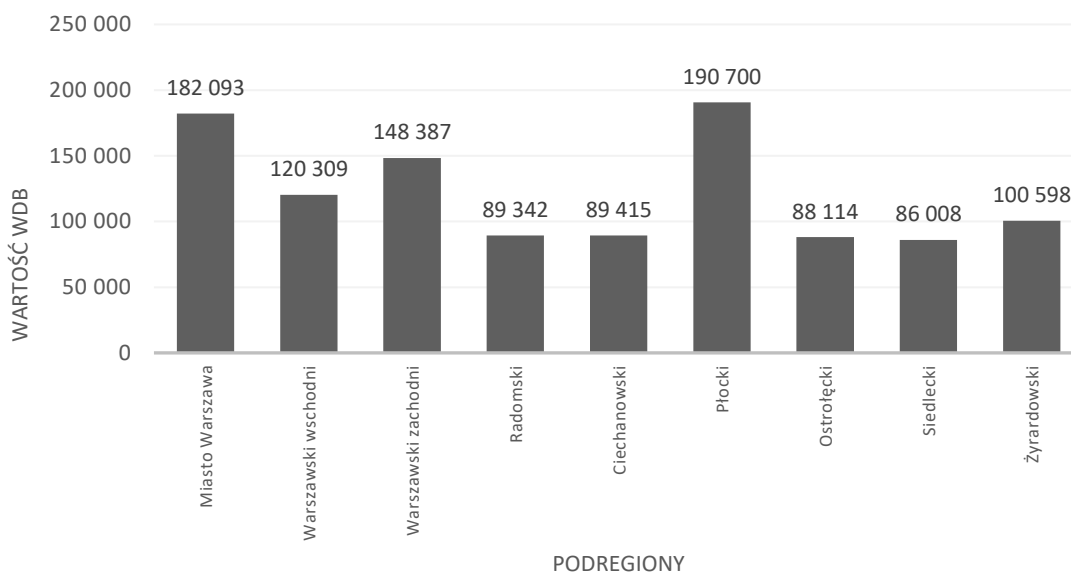
Rysunek 10. Wartość dodana brutto na 1 pracującego w 2016 r. (różnicowanie wewnątrz województwa mazowieckiego według NUTS 2)

Źródło: Bank Danych Lokalnych.

WDB na jednego pracującego w regionie mazowieckim regionalnym stanowiła w 2016 r. nieco ponad 61% wartości wytworzonej w regionie warszawskim stołecznym. Na rysunkach 11 i 12 zaprezentowano różnicowanie wartości dodanej brutto na jednego pracującego w poszczególnych podregionach województwa mazowieckiego.

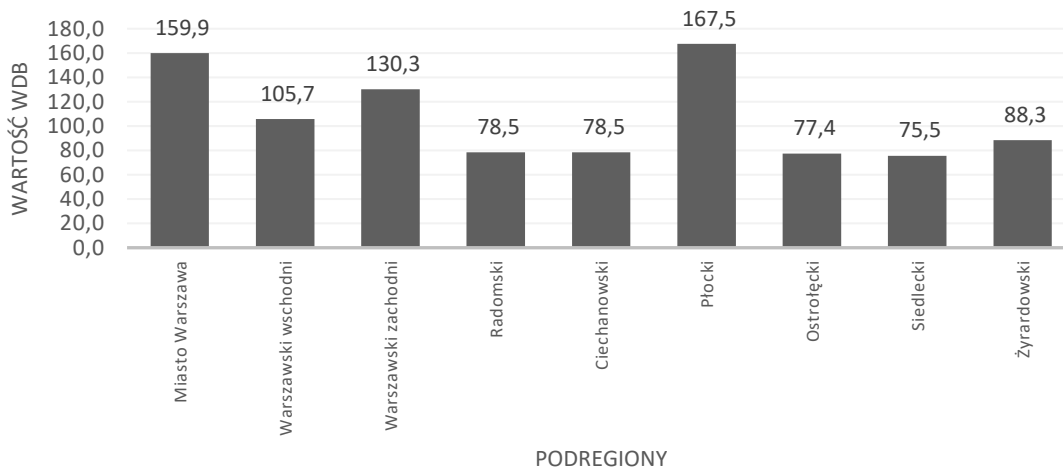
Rysunek 11. Wartość dodana brutto na 1 pracującego w zł w podziale na podregiony województwa mazowieckiego w 2016 r.

Źródło: Bank Danych Lokalnych.

Najwyższą wartością dodaną brutto przypadającą na jednego pracującego zanotowano w podregionie płockim (ponad 190 tys. zł), co świadczy o wysokiej wydajności pracy w tym podregionie.

Rysunek 12. Wartość Dodana Brutto na 1 pracującego (Polska=100) w podziale na podregiony województwa mazowieckiego w 2016 r.

Źródło: Bank Danych Lokalnych.

Wysoką wydajność pracy w podregionie płockim potwierdza również odniesienie omawianego wskaźnika do jego wartości obliczonej dla całego kraju. Wartość dodaną brutto w przeliczeniu na jednego pracującego wyższą niż średnia dla kraju odnotowano ponadto w trzech warszawskich podregionach. Warto wyraźnie zaakcentować, że

pozostałe podregiony województwa mazowieckiego osiągnęły wartości wyraźnie niższe niż średnia dla kraju.

Zróżnicowanie sytuacji gospodarczej podregionów województwa mazowieckiego to od wielu lat przedmiot zainteresowania badaczy oraz praktyków gospodarczych. Zagadnienie dysproporcji rozwojowych, różnic w potencjale oraz poziomu spójności było podejmowane wielokrotnie w licznych opracowaniach (Śleszyński, 2012; Mazur, 2012; Swianiewicz, i Dąbrowska, 2018). Należy podkreślić, że przedstawione w niniejszym podrozdziale wyniki analiz zdecydowanie potwierdzają stawianą od wielu lat diagnozę dotyczącą bardzo wyraźnego wewnętrznego rozwarstwienia poziomu rozwoju gospodarczego Mazowsza.

3. STRUKTURA GOSPODARZA WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO- ANALIZA WYBRANYCH WSKAŹNIKÓW

W niniejszym podrozdziale podjęto próbę krótkiej charakterystyki struktury gospodarczej województwa mazowieckiego z uwzględnieniem jego wewnętrznego podziału na poziomie jednostek NUTS 2 oraz NUTS 3. Analizie poddano wskaźnik wartości dodanej brutto, będący miernikiem wartości nowo wytworzonej w wyniku działalności produkcyjnej krajowych jednostek instytucjonalnych. Zgodnie z wytycznymi GUS, dokonano scalenia poszczególnych sekcji PKD w następujące grupy sekcji:

- rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo;
- przemysł;
- budownictwo;
- handel, naprawa pojazdów samochodowych, transport i gospodarka magazynowa, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja;
- działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku i nieruchomości;
- pozostałe usługi.

W tabeli 2 zaprezentowano WDB województwa mazowieckiego oraz jego regionów po uwzględnieniu kryterium podziału na wskazane wyżej grupy sekcji PKD.

Tabela 2. Wartość dodana brutto województwa mazowieckiego według rodzajów działalności w 2016 r.

Jednostka terytorialna NUTS1/NUTS2	Ogółem	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	Przemysł	Budownictwo	Handel, naprawa pojazdów samochodowych,	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa,	Pozostałe usługi
województwo mazowieckie	366 062 (100%) [22,3%]	8 874 (2,4%) [20,7%]	67 806 (18,5%) [15,1%]	24 265 (6,6%) [20,5%]	124 177 (33,9%) [26,3%]	48 897 (13,4%) [31,9%]	92 042 (25,1%) [22,6%]
region warszawski stołeczny	280 019 (100%) [17,0%]	1 755 (0,6%) [4,1%]	37 119 (13,3%) [8,3%]	18 227 (6,5%) [15,4%]	104 209 (37,2%) [22,1%]	43 347 (15,5%) [28,3%]	75 362 (26,9%) [18,5%]
region mazowiecki regionalny	86 043 (100%) [15,2%]	7 120 (8,3%) [16,6%]	30 687 (35,7%) [6,8%]	6 038 (7,0%) [5,1%]	19 968 (23,2%) [4,2%]	5 550 (6,4%) [3,6%]	16 681 (19,4%) [4,1%]

Wyjaśnienie: wartości bez nawiasów: ceny bieżące w mln zł. Wartości w nawiasach okrągłych: udziały procentowe, 100% = wartość w komórkach z kolumny „Ogółem”. Wartości w nawiasach kwadratowych: WDB w procentach w odniesieniu do Polski, gdzie WDB określono na poziomie 100%. Źródło: (GUS, 2019b).

Województwo mazowieckie wygenerowało w 2016 r. ponad 366 mld zł wartości dodanej brutto, z czego region warszawski stołeczny odpowiadał za nieco ponad 280 mld zł. W celu zobrazowania udziału poszczególnych rodzajów działalności, dokonano zestawienia WDB wyrażonej w odsetkach. Region warszawski stołeczny charakteryzował się dość wysokim udziałem WDB generowanej w usługach oraz relatywnie niskim w przemyśle, budownictwie oraz sekcji A PKD (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo). Cechami charakterystycznymi regionu mazowieckiego regionalnego był natomiast bardzo wysoki udział przemysłu i wyraźnie wyższy niż w przypadku regionu warszawskiego stołecznego udział sekcji A PKD.

Dane zawarte w tabeli 2 pozwalają na kontynuację rozważań na temat udziału poszczególnych grup sekcji PKD województwa mazowieckiego w generowaniu ogólnej WDB. Zaprezentowane dane potwierdzają bardzo wysoką produktywność gospodarki województwa mazowieckiego na tle kraju praktycznie w każdej z uwzględnionych w analizie grup sekcji PKD. Szczególną uwagę należy zwrócić na bardzo wysoki udział regionu warszawskiego stołecznego w generowaniu WDB kraju w działalności finansowej, ubezpieczeniowej, obsłudze rynku i nieruchomości oraz pozostałych usługach (prawie 47% WDB generowanej w kraju). Warto podkreślić ponadto wysoki udział regionu mazowieckiego regionalnego w WDB kraju generowanej w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie. W dalszej analizie struktury gospodarczej województwa mazowieckiego uwzględniono jego wewnętrzny podział na poziomie jednostek NUTS 3 (por. Tabela 3).

Tabela 3. Wartość dodana brutto podregionów województwa mazowieckiego według rodzajów działalności (ceny bieżące) w mln zł w 2016 r.

Podregion NUTS3	Ogółem	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	Przemysł	Budownictwo	Handel, naprawa pojazdów samochodowych, transport i gospodarka magazynowa, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku i nieruchomości	Pozostałe usługi
miasto Warszawa	219 296 (100%) [13,3%]	59 (0,0%) [0,1%]	20 828 (9,5%) [4,6%]	13 520 (6,2%) [11,4%]	85 061 (38,8%) [18,1%]	38 421 (17,5%) [25,1%]	61 407 (28,0%) [15,1%]
warszawski wschodni	22 375 (100%) [1,4%]	933 (4,2%) [2,2%]	5 864 (26,2%) [1,3%]	1 806 (8,1%) [1,5%]	5 646 (25,2%) [1,2%]	2 115 (9,5%) [1,4%]	6 011 (26,9%) [1,5%]
warszawski zachodni	38 349 (100%) [2,3%]	762 (2,0%) [1,8%]	10 428 (27,2%) [2,3%]	2 901 (7,6%) [2,5%]	13 502 (35,2%) [2,9%]	2 812 (7,3%) [1,8%]	7 943 (20,7%) [1,9%]
radomski	17 861 (100%) [1,1%]	1 316 (7,4%) [3,1%]	4 931 (27,6%) [1,1%]	1 457 (8,2%) [1,2%]	4 344 (24,3%) [0,9%]	1 389 (7,8%) [0,9%]	4 424 (24,8%) [1,1%]
ciechanowski	10 500	1 372	2 998	741	2 280	802	2 308

	(100%) [0,6%]	(13,1%) [3,2%]	(28,5%) [0,7%]	(7,1%) [0,6%]	(21,7%) [0,5%]	(7,6%) [0,5%]	(22,0%) [0,6%]
płocki	22 368 (100%) [1,4%]	859 (3,8%) [2,0%]	12 878 (57,6%) [2,9%]	1 288 (5,8%) [1,1%]	3 648 (16,3%) [0,8%]	850 (3,8%) [0,6%]	2 845 (12,7%) [0,7%]
ostrołęcki	11 813 (100%) [0,7%]	1 440 (12,2%) [3,4%]	2 991 (25,3%) [0,7%]	940 (8,0%) [0,8%]	3 094 (26,2%) [0,7%]	889 (7,5%) [0,6%]	2 459 (20,8%) [0,6%]
siedlecki	13 632 (100%) [0,8%]	1 461 (10,7%) [3,4%]	3 910 (28,7%) [0,9%]	1 060 (7,8%) [0,9%]	3 294 (24,2%) [0,7%]	997 (7,3%) [0,7%]	2 910 (21,3%) [0,7%]
żyrardowski	9 869 (100%) [0,6%]	671 (6,8%) [1,6%]	2 979 (30,2%) [0,7%]	553 (5,6%) [0,5%]	3308 (33,5%) [0,7%]	623 (6,3%) [0,4%]	1 735 (17,6%) [0,4%]

Wyjaśnienie: wartości bez nawiasów: ceny bieżące w mln zł. Wartości w nawiasach okrągłych: udziały procentowe, 100% = wartość w komórkach z kolumny „Ogółem”. Wartości w nawiasach kwadratowych: WDB w procentach w odniesieniu do Polski, gdzie WDB określono na poziomie 100%.

Źródło: (GUS, 2019b).

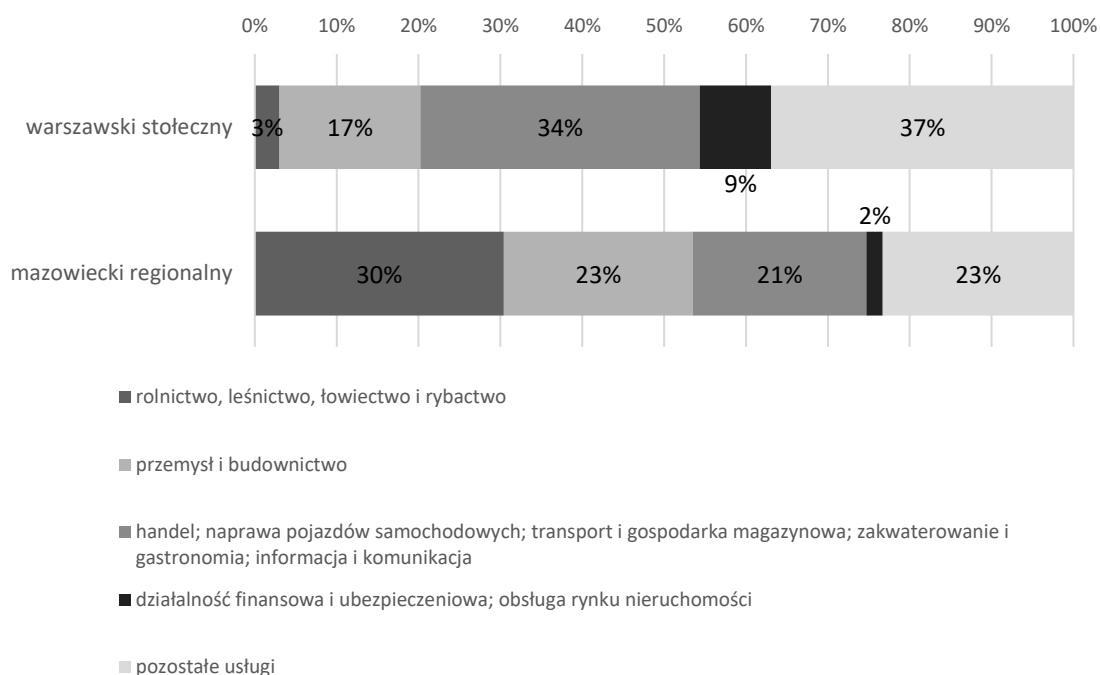
Jak wynika z tabeli 3, miasto Warszawa odpowiada za prawie 60% WDB generowanej w województwie mazowieckim. Kolejny, co do wielkości udziału podregion warszawski zachodni wygenerował nieco ponad 10% WDB województwa, co po raz kolejny dowodzi sygnalizowanym wcześniej ogromnym dysproporcjom w potencjale gospodarczym jednostek NUTS 3 badanego obszaru.

Zaprezentowanie danych w odsetkach (w tabeli 3 wartości podane w nawiasach okrągłych) pozwala na prostą diagnozę głównych specjalizacji poszczególnych podregionów Mazowsza. Podregionami o relatywnie dużym udziale rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa w WDB ogółem są podregion ciechanowski, ostrołęcki oraz siedlecki. Podregion płocki cechowała wyraźna dominacja przemysłu, z udziałem ponad 57% w wygenerowanej w 2016 r. WDB.

W kolejnym etapie analizy dokonano odniesienia WDB jednostek NUTS 3 województwa mazowieckiego do ogólnej wartości dla kraju. Dane potwierdzają bardzo wysoką pozycję gospodarczą podregionu miasto Warszawa, które odpowiada za ponad 13% generowanej w Polsce WDB. Na uwagę zasługuje szczególnie znaczenie podregionu w działalności finansowej, ubezpieczeniowej oraz obsłudze rynku i nieruchomości.

Struktura zatrudnienia stanowi jeden z głównych wyznaczników poziomu rozwoju gospodarczego danego obszaru. Region warszawski stołeczny cechuje się nowoczesną strukturą zatrudnienia z wyraźną dominacją sektora usług. Sektor rolniczy i przemysłowy odpowiadają na tym obszarze za zatrudnienie zaledwie 20% ogółu pracujących. Struktura zatrudnienia regionu mazowieckiego regionalnego może być określona mianem tradycyjnej, z bardzo wyraźną dominacją sekcji A PKD (por. Rysunek 13). Cechą charakterystyczną większości podregionów województwa mazowieckiego jest bardzo duży udział zatrudnienia w sektorze rolniczym. W podregionach ostrołęckim, siedleckim, ciechanowskim, radomskim, żyrardowskim oraz płockim udział ten mieścił się w 2017 r. w przedziale od nieco ponad 20% do ponad 35% całości zatrudnienia.

Rysunek 13. Struktura zatrudnienia według grup sekcji PKD w regionach województwa mazowieckiego w 2017 r.

Źródło: Bank Danych Lokalnych.

Warto zaznaczyć ponadto, że mianem tradycyjnej można określić również strukturę zatrudnienia w podregionie warszawskim wschodnim, gdzie w sektorze rolniczym oraz przemysłowym znajduje zatrudnienie prawie 43% osób pracujących (por. Tabela 4).

Tabela 4. Struktura zatrudnienia według grup sekcji PKD w podregionach województwa mazowieckiego w 2017 r.

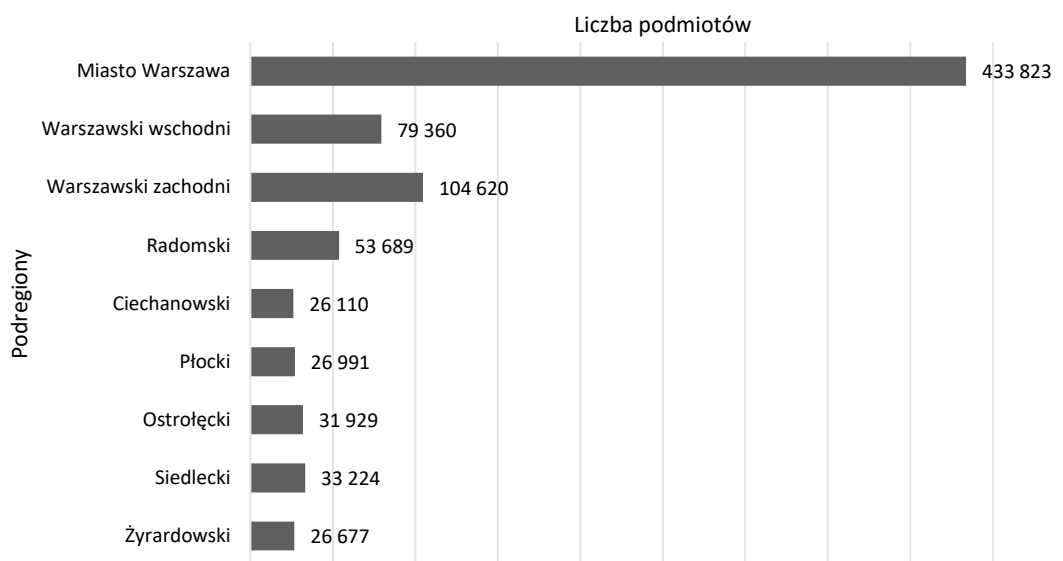
Podregion NUTS3	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	Przemysł i budownictwo	Handel; naprawa pojazdów samochodowych; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa; obsługa rynku nieruchomości	Pozostałe usługi
miasto Warszawa	0,4%	13,4%	34,1%	11,0%	41,1%
warszawski wschodni	13,9%	28,8%	28,0%	2,7%	26,7%
warszawski zachodni	4,9%	24,5%	40,9%	3,3%	26,3%
radomski	29,4%	23,7%	20,2%	2,0%	24,7%
ciechanowski	33,3%	23,2%	19,3%	1,8%	22,3%
płocki	20,9%	26,5%	22,3%	2,5%	27,9%
ostrołęcki	35,4%	21,3%	20,6%	1,9%	20,7%
siedlecki	34,3%	21,5%	20,4%	1,7%	22,0%
żyrardowski	28,7%	22,0%	26,1%	2,2%	21,0%

Źródło: Bank Danych Lokalnych.

4. PRZEDSIĘBIORSTWA W WOJEWÓDZTWIE MAZOWIECKIM

Podstawowym założeniem niniejszego fragmentu opracowania było przedstawienie krótkiej charakterystyki poziomu aktywności gospodarczej województwa mazowieckiego z uwzględnieniem jego podziału na poszczególne podregiony. Przedstawione i omówione dane dotyczą osób prawnych, jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej oraz osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, które są wpisane do rejestru REGON³. Na rysunku 14 zaprezentowano zróżnicowanie liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON w poszczególnych podregionach województwa.

Rysunek 14. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w podziale na podregiony województwa mazowieckiego w 2018 r.

Źródło: Bank Danych Lokalnych.

Należy podkreślić wyraźne przestrzenne zróżnicowanie liczby podmiotów prowadzących działalność gospodarczą w poszczególnych podregionach województwa mazowieckiego z niekwestionowaną dominacją podregionu miasto Warszawa (ponad 430 tys. zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej na koniec 2018 r.). Podregion ten systematycznie powiększa swoją przewagę w tym zakresie, co można zaobserwować dokonując analizy liczby nowo rejestrowanych podmiotów gospodarczych w poszczególnych latach (por. Tabela 5).

³ Zasady prowadzenia rejestru określają przepisy ustawy z dnia 29 VI 1995 r. o statystyce publicznej (tekst jednolity Dz. U. 2018 poz. 997 z późniejszymi zmianami) oraz przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 XI 2015 r. (Dz. U. poz. 2009, z późniejszymi zmianami) w sprawie sposobu i metodologii prowadzenia i aktualizacji krajowego rejestru urzędowego podmiotów gospodarki narodowej, wzorów wniosków, ankiet i zaświadczeń.

Tabela 5. Nowo zarejestrowane podmioty gospodarki narodowej w podziale na podregiony województwa mazowieckiego w latach 2014-2018

Wyszczególnienie	2014	2015	2016	2017	2018
miasto Warszawa	31 959	36 380	37 762	35 567	37 348
warszawski wschodni	6 474	6 316	6 105	6 417	7 107
warszawski zachodni	7 729	8 161	7 853	8 452	8 950
radomski	5 015	5 014	4 590	4 671	5 304
ciechanowski	2 553	2 480	2 217	2 298	2 632
płocki	2 621	2 676	2 412	2 470	2 688
ostrołęcki	3 006	2 796	2 585	2 639	2 946
siedlecki	2 815	2 672	2 576	2 609	3 250
żyrardowski	1 959	1 936	1 795	1 934	2 127

Źródło: Bank Danych Lokalnych.

W tabeli 6 przedstawiono liczbę podmiotów gospodarczych przypadających na 1000 mieszkańców województwa mazowieckiego wraz z podziałem na poszczególne klasy wielkości przedsiębiorstw. Na tysiąc mieszkańców regionu warszawskiego stołecznego przypadały ponad 202 podmioty gospodarki narodowej, z których 99,2% stanowiły mikro i małe przedsiębiorstwa. Liczba podmiotów gospodarczych przypadających na tysiąc mieszkańców regionu mazowieckiego regionalnego wyniosła w 2017 r. 83,3. Aż 99,3% z nich stanowiły działalności gospodarcze, w których wielkość zatrudnienia nie osiągała poziomu 50 pracowników. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w województwie mazowieckim przeanalizowano również z punktu widzenia sekcji PKD oraz sektorów własności (por. Tabela 6). Najwięcej podmiotów gospodarczych regionu warszawskiego stołecznego było zarejestrowanych w sekcji G⁴ oraz sekcji M⁵ klasyfikacji PKD 2007. W regionie mazowieckim regionalnym również dominowała sekcja G. Relatywnie dużo podmiotów gospodarczych było zarejestrowanych również w sekcji F⁶.

Tabela 6. Podmioty według klas wielkości na 1000 mieszkańców ogółem w 2017 r. (wyniki analizy na poziomie NUTS 2)

	warszawski stołeczny	mazowiecki regionalny
OGÓŁEM	202,4	83,3
MIKRO	194,4	79,8
MAŁE	6,4	2,9
ŚREDNIE	1,3	0,5
DUŻE	0,3	0,1

Źródło: Bank Danych Lokalnych.

⁴ Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle.

⁵ Działalność naukowa, profesjonalna i techniczna.

⁶ Budownictwo.

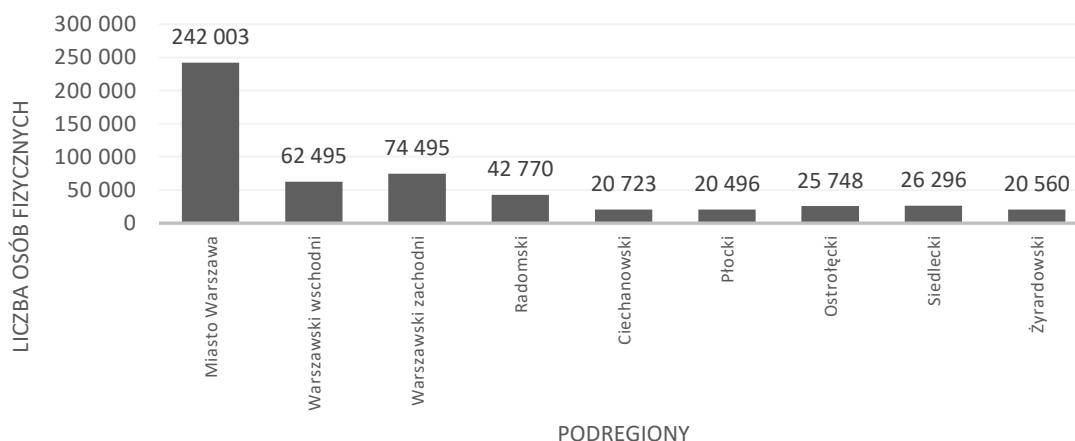
Tabela 7. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w 2017 r. (Podział według działów PKD 2007 oraz sektorów własności)

	warszawski stołeczny			mazowiecki regionalny		
	ogółem	sektor publiczny	sektor prywatny	ogółem	sektor publiczny	sektor prywatny
ogółem	613 376	6 642	585 618	195 993	5 685	189 360
sekcja A	2 533	17	2 428	6 264	35	6 203
sekcja B	563	2	539	296	1	293
sekcja C	41 838	91	40 728	18 527	33	18 405
sekcja D	2 069	17	1 833	289	24	256
sekcja E	1 635	61	1 511	894	121	765
sekcja F	50 925	110	49 123	25 791	25	25 663
sekcja G	140 392	140	135 601	53 718	15	53 526
Sekcja H	32 415	49	31 739	14 817	28	14 715
sekcja I	16 392	38	15 488	4 382	41	4 314
sekcja J	46 192	90	44 176	3 930	3	3 900
sekcja K	20 725	50	19 538	4 916	2	4 876
sekcja L	32 121	2 010	28 654	5 519	582	4 905
sekcja M	101 879	358	97 833	14 234	91	14 042
sekcja N	26 939	85	25 357	5 171	5	5 106
sekcja O	970	587	378	2 569	825	1 741
sekcja P	21 033	2 199	18 456	7 206	2 801	4 393
sekcja Q	27 069	389	26 391	10 304	598	9 685
sekcja R	10 010	333	9 421	3 476	452	3 019
sekcje S i T	37 442	15	36 263	13 681	3	13 548
sekcja U	144	1	143	3	-	3

Źródło: Bank Danych Lokalnych.

Kolejnym wskaźnikiem poddanym analizie była liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Biorąc pod uwagę poziom NUTS3 (por. rys. 15) zdecydowanie największa liczba podmiotów gospodarki narodowej w formie osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą zarejestrowana była w podregionie miasto Warszawa (ponad 242 tys.). W żadnym innym podregionie województwa mazowieckiego nie osiągnięto poziomu 75 tys. osób prowadzących działalność gospodarczą, a w podregionach: ciechanowskim, płockim, ostrołęckim, siedleckim i żyrardowskim, liczba ta znajdowała się w przedziale od 20 tys. do niespełna 27 tys. osób.

Rysunek 15. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w podziale na podregiony województwa mazowieckiego w 2018 r.

Źródło: Bank Danych Lokalnych.

Należy podkreślić, że zróżnicowanie poziomu przedsiębiorczości wewnątrz województwa mazowieckiego jest zagadnieniem analizowanym od wielu lat. Porównanie wyników analiz poziomu przedsiębiorczości pozwala na stwierdzenie, że dominacja stolicy w tym zakresie jest zjawiskiem relatywnie trwałym. Wśród najważniejszych czynników lokalizacyjnych wskazanych przez przedsiębiorców w jednym z badań ankietowych znalazły się: dogodne położenie w stosunku do odbiorców, chłonność rynku regionalnego, położenie stolicy państwa w regionie, dostępność komunikacyjna, dostępność wykwalifikowanych pracowników oraz ceny nieruchomości (Dziemianowicz, Mackiewicz i Zaleski, 2012). Specyficznym dla Mazowsza czynnikiem lokalizacji jest stolica: w opinii środowiska biznesu ważny jest nie tylko jej potencjał ludnościowy, ale też dostęp do głównych instytucji, przedstawicielstw korporacji oraz jej znaczenie w sieci komunikacyjnej (Dziemianowicz, Mackiewicz i Zaleski, 2012).

Warto zauważyć, że znaczna część przytoczonych determinant rozwoju przedsiębiorczości na Mazowszu w oczywisty sposób faworyzuje Warszawę oraz obszary bezpośrednio do niej przylegające. Wydaje się zatem, że szansą dla pozostałych podregionów jest daleko idąca specjalizacja w zakresie produkcji i usług. Wśród rekomendacji na rzecz równoważenia rozwoju województwa mazowieckiego pojawia się również wspieranie innowacyjnej i kreatywnej przedsiębiorczości (Strzelecki, 2015). Stwierdza się też, że innowacyjność i kreatywność przedsiębiorstw zależy od jednostek i środowiska, w jakim funkcjonują. Elementy takiego środowiska to przede wszystkim (Strzelecki, 2015):

- klimat miejsca, charakteryzujący się dobrą dostępnością, otwartością i tolerancją dla różnorodności i nowości;
- infrastruktura społeczna i teleinformatyczna;
- przychylny stosunek władz gotowych na podjęcie ryzyka we współpracy z przedsiębiorcą pracującym nad nowym rozwiązaniem;
- zaufanie i przejrzystość mechanizmów finansowych.

Podkreślono ponadto, że celem polityki władz regionalnych powinno być tworzenie warunków dla rozwoju kapitału kreatywnego, zatrzymania go w regionie i przyciągania nowego. Należy go zrealizować poprzez wykorzystanie potencjału istniejących instytucji otoczenia biznesu oraz współpracę przy przygotowaniu oferty dostosowanej do potrzeb konkretnych przedsiębiorstw i władz regionalnych, co będzie miało bezpośredni wpływ na budowę potencjału rozwoju i możliwości tworzenia nowych działalności w sferze produkcji i usług (Strzelecki, 2015).

Analiza opracowań diagnostycznych i rekomendacyjnych pozwala na stwierdzenie, że poziom przedsiębiorczości i innowacyjności na Mazowszu są relatywnie niskie względem innych europejskich regionów. W różnorodnych raportach z badań akcentuje się fakt słabo rozwiniętej współpracy nauki z biznesem oraz niskich nakładów przedsiębiorstw na działalność badawczo-rozwojową (Strzelecki, 2015; MBRP, 2014). Jednym z kluczowych narzędzi programowania polityki innowacyjności, która z założenia ma doprowadzić do poprawy poziomu konkurencyjności podmiotów gospodarczych, jest koncepcja inteligentnych specjalizacji. Zgodnie z nią, dzięki koncentracji zasobów wiedzy i nakierowaniu ich na priorytetowe działania gospodarcze, kraje i regiony zyskują i utrzymują przewagę w światowej gospodarce. W praktyce polega ona na identyfikacji najbardziej obiecujących obszarów dla przyszłego rozwoju regionu. Rolą władz regionów jest natomiast angażowanie przedsiębiorców w projektowanie strategii, oferując bodźce zachęcające do podejmowania ryzyka⁷. W tabeli 8 zaprezentowano zestawienie obszarów inteligentnych specjalizacji Mazowsza wraz z ich głównymi wyzwaniami i nadrzędnymi celami.

Tabela 8. Inteligentne specjalizacje Mazowsza, główne wyzwania i cele

Wyszczególnienie	Wyzwania regionalne	Cele
Bezpieczna żywność	Silna konkurencja ze strony zagranicznych zakładów przetwórstwa rolno-spożywczego, dominacja podstawowej produkcji rolnej, słaba pozycja przetwórstwa.	Wzmocnienie pozycji konkurencyjnej regionu i regionalnych marek sektora rolno-spożywczego na rynku krajowym i za granicą, w szczególności poprzez wdrożenie innowacyjnych rozwiązań.
Inteligentne systemy zarządzania	Obszar Metropolitalny Warszawy, jako miejsce wysokiej koncentracji zapotrzebowania na produkty i energię. Niski poziom rozwoju i stan techniczny infrastruktury (w szczególności transportowej) na obszarach oddalonych od centrum województwa.	Upowszechnienie zarządzania zasobami, w tym infrastrukturą, ukierunkowanego na wysoką budowę potencjału innowacyjnego i adaptacyjność, zwiększanie efektywności kosztowej i materiałowej.
Nowoczesne usługi dla biznesu	Rosnąca konkurencja ze strony innych ośrodków w kraju (w szczególności Kraków, Katowice i Wrocław). Koncentracja usług w centralnej części województwa – niska dostępność na obszarach	Ukształtowanie otoczenia sprzyjającego przedsiębiorczości poprzez rozwój rynku nowoczesnych usług biznesowych. Wzmocnienie i utrwalenie statusu Mazowsza, jako

⁷ Informacje ze strony internetowej: <https://innowacyjni.mazovia.pl/dzialania/inteligentna-specjalizacja.html> (dostęp: 15.05.2019 r.)

	peryferyjnych. Niedobór kadry technicznej.	ważnego ośrodka outsourcingowego w Europie Środkowo-Wschodniej.
Wysoka jakość życia	Polaryzacja regionu, rozwarstwienie pomiędzy obszarem centralnym i terenami peryferyjnymi pod względem dostępności infrastruktury i usług dla mieszkańców.	Wzrost atrakcyjności województwa, jako miejsca do życia i rozwoju mieszkańców. Ograniczenie negatywnych skutków polaryzacji rozwojowej. Wzrost kapitału społecznego.

Źródło: informacje ze strony internetowej <http://www.old.innowacyjni.mazovia.pl/assets/uploads/Inteligentna-specjalizacja-wojew%C3%B3dztwa-mazowieckiego.pdf> (dostęp: 15.05.2019 r.).

Należy podkreślić, że jednym z wyzwań stojących przed województwem mazowieckim jest skuteczna realizacja omawianej koncepcji. Kluczowe działania w tym zakresie powinny skupiać się między innymi wokół (Strzelecki, 2015):

- premiowania projektów powiązanych z inteligentnymi specjalizacjami poprzez dodatkowe punkty w ocenie wniosków składanych w ramach konkursów RPO WM;
- koncentracji wsparcia działań badawczo-rozwojowych w przedsiębiorstwach powiązanych z IS;
- wypracowania mechanizmów współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami i naukowcami z branż powiązanych z IS a regionalnymi instytucjami finansowymi;
- promocji mazowieckich firm działających w branżach powiązanych z IS;
- stworzenia pola wymiany informacji między przedstawicielami nauki, biznesu i samorządu;
- przygotowania instrumentów wsparcia komercjalizacji nowatorskich technologii i produktów.

5. AKTYWNOŚĆ EKONOMICZNA LUDNOŚCI WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO

Głównym celem niniejszego podrozdziału było dokonanie krótkiej charakterystyki poziomu aktywności ekonomicznej ludności województwa mazowieckiego oraz jego poszczególnych podregionów. Podstawowymi miernikami poziomu aktywności ekonomicznej ludności są współczynnik aktywności zawodowej, wskaźnik zatrudnienia oraz stopa bezrobocia. Agregacja danych na poziomie wojewódzkim pozwala na dokonywanie porównań wartości tych wskaźników pomiędzy poszczególnymi województwami (por. Tabela 9). W pierwszej części niniejszego podrozdziału zaprezentowano wartości wskaźników obliczonych zgodnie z metodyką Międzynarodowej Organizacji Pracy, które w Polsce znajdują swoje zastosowanie w Badaniu Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL). Zgodnie z tą metodyką (Zgierska, 2018):

- współczynnik aktywności zawodowej rozumiany jest jako udział aktywnych zawodowo w liczbie ludności w wieku 15 lat i więcej;

- wskaźnik zatrudnienia rozumiany jest jako udział osób pracujących w liczbie ludności w wieku 15 lat i więcej;
- stopa bezrobocia rozumiana jest jako udział osób bezrobotnych w liczbie osób aktywnych zawodowo.

Tabela 9. Aktywność ekonomiczna ludności Polski według województw w 2017 r.

Wyszczególnienie	Współczynnik aktywności zawodowej	Wskaźnik zatrudnienia	Stopa bezrobocia
dolnośląskie	56,1	53,5	4,6
kujawsko-pomorskie	54,8	51,8	5,5
lubelskie	54,9	51,0	7,2
lubuskie	55,5	53,5	3,6
łódzkie	57,3	54,7	4,6
małopolskie	56,1	53,8	4,2
mazowieckie	60,1	57,2	4,8
opolskie	55,8	53,4	4,3
podkarpackie	56,5	51,8	8,4
podlaskie	55,5	52,9	4,7
pomorskie	58,3	55,8	4,3
śląskie	53,4	51,3	3,9
świętokrzyskie	54,9	51,1	7,0
warmińsko-mazurskie	54,0	50,2	7,2
wielkopolskie	58,9	57,1	3,1
zachodniopomorskie	53,6	51,0	4,7

Źródło: (GUS, 2018).

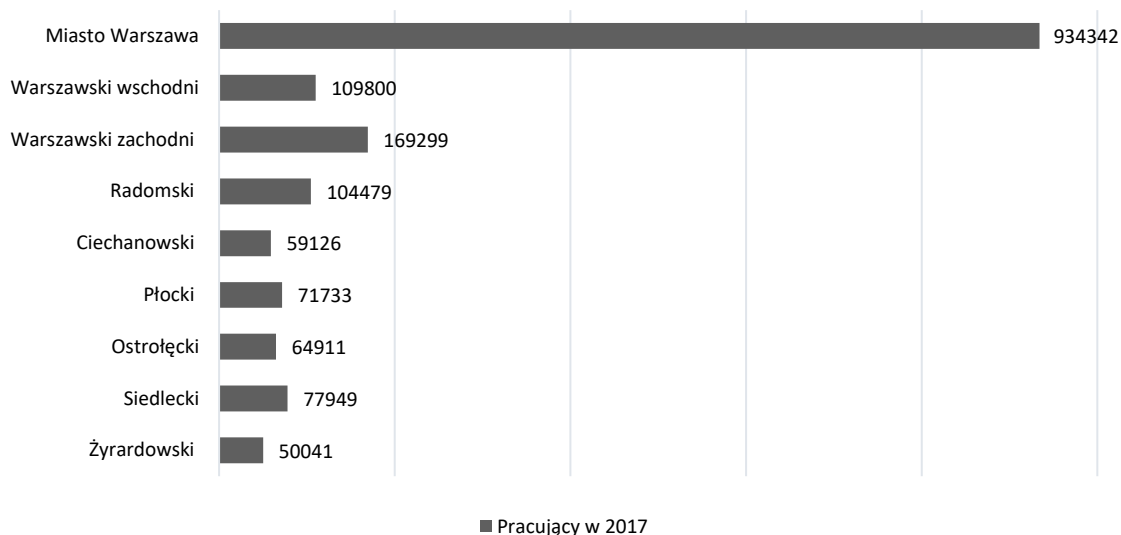
Należy podkreślić, że województwo mazowieckie charakteryzowało się najwyższą wartością zarówno współczynnika aktywności zawodowej, jak i wskaźnika zatrudnienia oraz stopą bezrobocia na poziomie tzw. bezrobocia naturalnego. Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności nie dostarcza danych na poziomie podregionów, co stanowi poważną barierę w analizach poziomu aktywności ekonomicznej osób zamieszkujących te jednostki. Ze względu na ograniczoną dostępność danych, w analizach tych posłużono się informacjami na temat liczby osób pracujących w poszczególnych podregionach, liczby osób pracujących przypadającej na tysiąc mieszkańców, skali bezrobocia rejestrowanego oraz stopy bezrobocia rejestrowanego. Zgodnie z tym podejściem metodycznym, do pracujących zalicza się (Cacko i Zegar, 2018, s. 182):

- „osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy (umowa o pracę, powołanie, mianowanie, wybór lub stosunek służbowy);
- pracodawców i pracujących na własny rachunek (...);
- osoby wykonujące pracę nakładczą;
- agentów;
- członków spółdzielni produkcji rolnej (rolniczych spółdzielni produkcyjnych i innych spółdzielni zajmujących się produkcją rolną oraz spółdzielni kółek rolniczych);

- duchownych pełniących obowiązki duszpasterskie”.

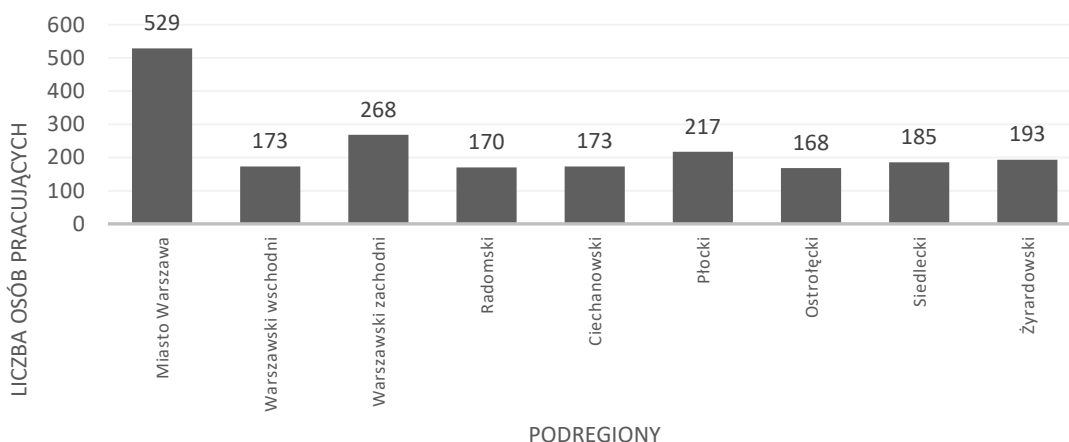
Ludność podregionu miasto Warszawa cechuje się najwyższym poziomem aktywności zawodowej spośród wszystkich jednostek NUTS3 województwa mazowieckiego (por. Rysunek 16). Wyraźnie dostrzegalne jest to szczególnie w przypadku analizy wskaźnika liczby osób pracujących przypadającej na 1000 ludności, który dla tego obszaru osiągnął w 2017 r. poziom 529 osób (por. Rysunek 17). Należy zaznaczyć, że wartość tego wskaźnika dla pozostałych podregionów była relatywnie niska i tylko w przypadku dwóch z nich przekroczyła 200 osób pracujących przypadających na 1000 mieszkańców.

Rysunek 16. Pracujący w podziale na podregiony województwa mazowieckiego w 2017 r.

Źródło: (Cacko i Zegar, 2018).

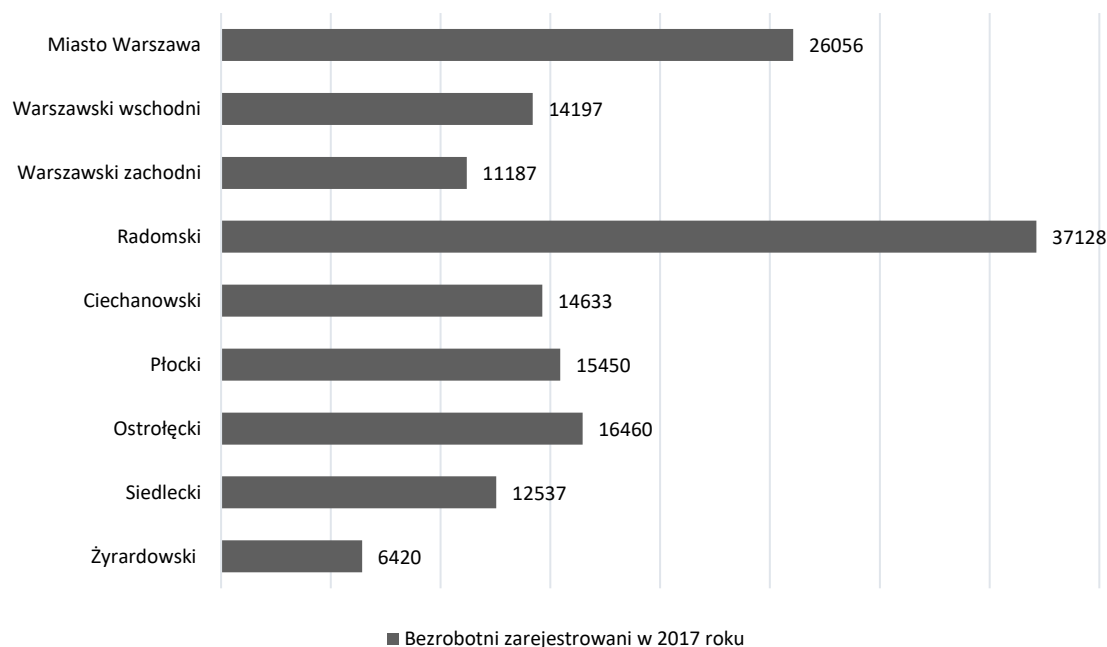
Rysunek 17. Pracujący na 1000 ludności w podziale na podregiony województwa mazowieckiego w 2017 r.

Źródło: Bank Danych Lokalnych.

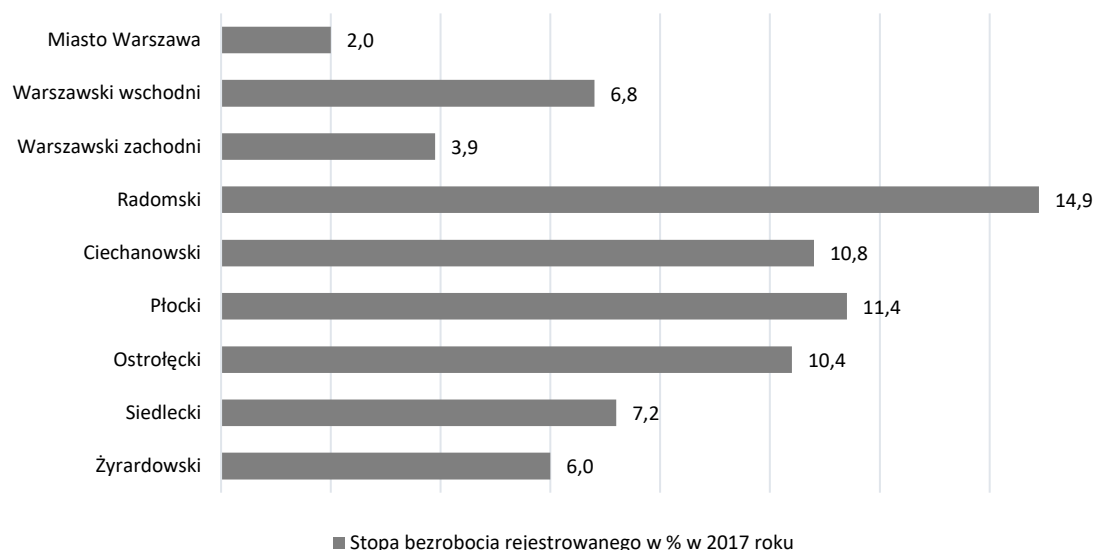
„Pod pojęciem bezrobotnego należy rozumieć osobę, która ukończyła 18 lat i nie osiągnęła wieku emerytalnego, jest osobą niezatrudnioną i niewykonywającą innej pracy zarobkowej, zdolną i gotową do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy (bądź jeśli jest to osoba niepełnosprawna – zdolną i gotową do podjęcia zatrudnienia co najmniej w połowie tego wymiaru czasu pracy), nieuczącą się w szkole, z wyjątkiem szkół dla dorosłych (lub przystępującą do egzaminu eksternistycznego z zakresu tej szkoły) lub szkół wyższych w systemie studiów niestacjonarnych, zarejestrowaną we właściwym dla miejsca zameldowania (stałego lub czasowego) powiatowym urzędzie pracy oraz poszukującą zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, z dodatkowymi włączeniami dotyczącymi źródeł dochodów, zapisanymi w ustawie” (Cacko i Zegar, 2018, s. 183). Województwo mazowieckie cechuje się relatywnie dużymi wewnętrznymi dysproporcjami w skali zjawiska bezrobocia rejestrowanego. Podregionem o największej liczbie bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy (por. Rysunek 18) oraz najwyższej stopie bezrobocia rejestrowanego (por. Rysunek 19) jest podregion radomski. Stopa bezrobocia na poziomie powyżej 10% charakteryzowała ponadto trzy inne podregiony (ciechanowski, ostrołęcki oraz płocki).

Rysunek 18. Bezrobotni zarejestrowani w podziale na podregiony województwa mazowieckiego w 2017 r.

Źródło: (Cacko i Zegar, 2018).

Rysunek 19. Stopa bezrobocia rejestrowanego w podziale na podregiony województwa mazowieckiego w 2017 r.

Źródło: (Cacko i Zegar, 2018).

Wyniki analiz potwierdzają stawianą od lat tezę o dużym wewnętrznym rozwarstwieniu Mazowsza z punktu widzenia poziomu rozwoju gospodarczego, poziomu przedsiębiorczości oraz aktywności ekonomicznej jego mieszkańców. Warszawa stanowi najsilniejszy obszar gospodarczy kraju, a dzięki szerokiej palecie możliwości rozwoju zawodowego i osobistego oraz oferowanym usługom, przyciąga najbardziej kreatywne jednostki. Potencjał rozwoju miasta zachęca inwestorów, co prowadzi do koncentracji funkcji metropolitalnych przede wszystkim w Warszawie.

Jednym z czołowych wyzwań stojących przed województwem mazowieckim, w przededniu nowej perspektywy finansowej Unii Europejskiej, wydaje się być wzmocnienie dyfuzji impulsów rozwoju gospodarczego z Warszawy do pozostałych podregionów. Wyniki analiz umożliwiają wskazanie kilku obszarów, których wsparcie powinno zdynamizować omawiane procesy dyfuzyjne. Jednym z nich jest obszar specjalizacji gospodarek subregionalnych, w tym tzw. inteligentnych specjalizacji. Kolejnym jest usieciowienie gospodarki oraz bliższe powiązanie nauki z biznesem. Wydaje się, że kluczem do osiągnięcia założonych celów są również skuteczne działania wspierające szeroko rozumianą działalność innowacyjną.

Kluczowym wnioskiem płynącym z analiz jest to, że dysproporcje w poziomie rozwoju gospodarczego, poziomie przedsiębiorczości oraz aktywności zawodowej mieszkańców Mazowsza, obserwowane w poszczególnych podregionach, nie uzasadniają traktowania województwa mazowieckiego, jako wewnątrznie jednolitego. W pełni uzasadnione wydaje się natomiast planowanie celowych budżetów wsparcia jednostek NUTS 3, których poziom rozwoju znacząco odbiega nie tylko od Warszawy, ale również od średnich wartości wskaźników notowanych dla całego kraju.

Bibliografia

- Baranov, S., Skufina, T., Samarina, V., Shatalova, T. (2015). Dynamics of interregional differentiation in Russian regions based on the level of development of information and communication technologies. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 6(2), s. 384-389.
- Bartkowiak, R. (2003). *Historia myśli ekonomicznej*. Warszawa: Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne.
- Cacko, A., Zegar, T. (red.). (2018). *Województwo mazowieckie - podregiony, powiaty, gminy*. Warszawa: Urząd Statystyczny w Warszawie.
- Campbell, J. (1974). A note on growth poles, „growth and change, *A Journal of Urban and Regional Policy*, 5(2), s. 43-45.
- Churski P. (2005). Czynniki rozwoju regionalnego w świetle koncepcji teoretycznych. *Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Humanistyczno-Ekonomicznej we Włocławku. Nauki ekonomiczne*, 19, s. 13-30.
- Churski, P. (2008). Czynniki rozwoju regionalnego i polityka regionalna w Polsce w okresie integracji z Unią Europejską. Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM.
- Churski, P. (2014). Model polaryzacyjno-dyfuzyjny w przemianach polityki spójności – konsekwencje dla ukierunkowania polityki rozwoju. *Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna*, 25, s. 13-27.
- Dyjach, K. (2013). Teorie rozwoju regionalnego wobec zróżnicowań międzyregionalnych. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio H. Oeconomia*, 47(1), s. 49-59.
- Dz.U. (2017). Ustawa z dnia 20 IV 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, (tekst jednolity: Dz.U. z 2017 r. poz. 1065, z późn. zm.).
- Dziemianowicz, W., Mackiewicz, M., Zaleski, J. (2012). *Konkurencyjność Mazowsza i jej uwarunkowania*. Warszawa: Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego.
- Dziemianowicz, W., Szlachta, J., Szmigiel-Rawska, K. (red.). (2014). *Subregionalne bieguny wzrostu w Polsce*. Warszawa: Uniwersytet Warszawski.
- Gałązka, A. (2013). Procesy społeczno-gospodarcze na poziomie lokalnym, zróżnicowania i długookresowe trendy zmian przestrzennych w Polsce. Warszawa: Oficyna Wydawnicza SGH.
- Gałązka, A. (2017). Teoretyczne podstawy rozwoju regionalnego - wybrane teorie, czynniki i bariery rozwoju regionalnego. *Studia BAS*, 1(49), s. 9–61.
- Ginevicius, R., Podvezko, V. (2009). Evaluating the changes in economic and social development of Lithuanian counties by multiple criteria methods. *Technological and Economic Development of Economy*, 15(3), s. 418-436.
- Gorzelał, G. (1989). *Rozwój regionalny Polski w warunkach kryzysu i reformy*. Warszawa: Uniwersytet Warszawski.
- Gorzelał, G. (2009). Fakty i mity rozwoju regionalnego. *Studia Regionalne i Lokalne*, 2, s. 5-27.
- Gorzelał, G., Smętkowski, M. (2005). Rozwój metropolii w gospodarce informacyjnej: znaczenie układu globalnego i regionalnego. *Studia Regionalne i Lokalne*, 2(20), s. 5-23.
- Grzeszczak, J. (1999). *Bieguny wzrostu a formy przestrzeni spolaryzowanej*. Warszawa: Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN im. Stanisława Leszczyckiego.
- GUS (2018). *Rocznik Statystyczny Województw*. Warszawa: Główny Urząd Statystyczny.
- GUS (2019a). *Rocznik Statystyczny Województw*. Warszawa: Główny Urząd Statystyczny.
- GUS (2019b). *Wartość dodana brutto w województwie mazowieckim w 2016 r., informacje sygnałowe*. Warszawa: Urząd Statystyczny w Warszawie.
- Korenik, S. (2011). *Region ekonomiczny w nowych realiach społeczno-gospodarczych*. Warszawa: CeDeWu.
- Kosiedowski, W. (2001). *Teoretyczne problemy rozwoju regionalnego*, [w:] W. Kosiedowski (red.), *Zarządzanie rozwojem regionalnym i lokalnym*. Toruń: Dom Organizatora.
- Kot, J. (2008). *Rozwój regionalny i lokalny – dylematy i wyzwania*, [w:] B. Józwiak, H. Ponikowski (red.), *Międzynarodowe uwarunkowania rozwoju regionalnego*. Lublin: Wydawnictwo Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.
- Kuciński, K. (red.). (2009). *Geografia ekonomiczna*. Warszawa: Oficyna Wolters Kluwer Polska.
- Kurek, S. (2010). *Przestrzenne zróżnicowanie poziomu rozwoju regionalnego w Unii Europejskiej w świetle wybranych mierników*. *Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego*, 16, s. 87-104.
- Mazur, K. (red.). (2012). *Analiza zróżnicowań rozwoju społeczno-gospodarczego istniejących i postulowanych podregionów województwa mazowieckiego*. Warszawa: Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego.
- MBRP. (2014). *Badanie potencjałów i specjalizacji województwa mazowieckiego*. Warszawa: Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego.

- Nazarczuk, J.M. (2013). Potencjał rozwojowy a aktywność inwestycyjna województw i podregionów Polski. Olsztyn: Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.
- Nichols, V. (1969). Growth poles: an evaluation of their propulsive effect. *Environment and Planning A: Economy and Space*, 1(2), s. 193-208.
- Oleksiuk, A. (2009). Konkurencyjność regionów a parki technologiczne i klastry przemysłowe. Bydgoszcz, Warszawa: Oficyna Wydawnicza Branta.
- Piętak, Ł. (2014). Teoria biegunów wzrostu Francois Perroux i implementacja jej założeń w Hiszpanii w latach 1964-1975. *Ekonomia XXI wieku*, 1(1), s. 185-205.
- Smętkowski, M. (2010). Konwergencja wewnątrzregionalna w europejskich makroregionach metropolitalnych. *Studia Regionalne i Lokalne*, 2(40), s. 50-76.
- Smętkowski, M. (2014). Źródła wzrostu gospodarczego w regionach krajów Europy Środkowo-Wschodniej – dezagregacja strukturalna. *Studia Regionalne i Lokalne*, 2(56), s. 5-27.
- Smętkowski, M., Jałowiecki, B., Gorzelak, G. (2009). Obszary metropolitalne w Polsce – diagnoza i rekomendacje. *Studia Regionalne i Lokalne*, 1, s. 52-73.
- Sobel, R.S., Hall, J.C. (2008). Institutions, entrepreneurship, and regional differences in economic growth. *American Journal of Entrepreneurship*, 1, s. 69-96.
- Stackelberg, K., Hahne, U. (1998). Teorie rozwoju regionalnego, [w:] S. Golinowska (red.), *Rozwój ekonomiczny regionów, rynek pracy, procesy migracyjne, Polska, Czechy, Węgry*. Warszawa: IPISS.
- Strzelecki, Z. (red.). (2008). *Gospodarka regionalna i lokalna*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Strzelecki, Z. (red.). (2013a). *Strategia rozwoju województwa mazowieckiego do 2030 roku, innowacyjne Mazowsze*. Warszawa: Samorząd Województwa Mazowieckiego.
- Strzelecki, Z. (red.). (2013b). *Trendy rozwojowe Mazowsza, diagnoza*. Warszawa: Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego.
- Strzelecki, Z. (red.). (2015). *Rekomendowane działania na rzecz równoważenia rozwoju województwa mazowieckiego*. Warszawa: Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego.
- Swianiewicz, P., Dąbrowska, A. (red.). (2018). *Mazowsze - ekonomia i gospodarka*. Warszawa: PZWL.
- Szymła, Z. (2000). *Determinanty rozwoju regionalnego*. Warszawa, Kraków: Wydawnictwo Ossolineum.
- Szymła, Z. (2005). *Podstawy badań rozwoju regionalnego*. Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Bochni, 3, s. 101-110.
- Śleszyński, P. (2012). *Warszawa i obszar metropolitalny Warszawy a rozwój Mazowsza*. Warszawa: Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego.
- Terliun, I.J. (2003). Differences in economic development in rural regions of advanced countries: an overview and critical analysis of theories. *Journal of Rural Studies*, 19(3), s. 327-334.
- Wu, S., Wang, Q. (2008). Regional economic disparities and coordination of economic development in coastal areas of southeastern China, 1995-2005. *Acta Geographica Sinica*, 63(2), s. 123-134.
- Zgierska, A. (2018). *Badanie aktywności ekonomicznej ludności*. Warszawa: Główny Urząd Statystyczny.

O AUTORZE

Marek Piotrowski

Absolwent politologii (2009) i ekonomii (2012) na Uniwersytecie Warmińsko – Mazurskim w Olsztynie. W 2018 r. obronił z wyróżnieniem doktorat z nauk ekonomicznych w dyscyplinie ekonomia na Wydziale Nauk Ekonomicznych UWM w Olsztynie, gdzie obecnie jest zatrudniony na stanowisku adiunkta. Specjalista ds. badań i analiz w Dziale Badań i Analiz Centrum Zarządzania Innowacjami i Transferem Technologii Politechniki Warszawskiej. Członek Zespołu Młodych Komitetu Nauk o Pracy i Polityce Społecznej Polskiej Akademii Nauk. Laureat trzech nagród Rektora Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. Realizator projektów badawczych i rozwojowych, aktualnie zaangażowany w prace badawcze projektu „NERW PW. Nauka–Edukacja–Rozwój–Współpraca” i „Global Entrepreneurial Talent Management 3 (GETM3)”. Zainteresowania badawcze koncentrują się wokół ekonomii rynku pracy, w tym szczególnie zjawiska imigracji zarobkowej, procesów demograficznych oraz polityki społecznej.

ISBN 978-83-967581-5-6
DOI 10.32062/20230403

Politechnika Warszawska
Centrum Zarządzania Innowacjami i Transferem Technologii